

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

UNIVERSITY OF KRAGUJEVAC
FACULTY OF MEDICAL SCIENCES

**МАСТЕР АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ
МЕНАЏМЕНТ У СИСТЕМУ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ**

МАСТЕР РАД

**СУДСКО-МЕДИЦИНСКА ОБДУКЦИЈА И
УПРАВЉАЊЕ ФИНАНСИЈСКИМ, ПРАВНИМ И
ОРГАНИЗАЦИОНИМ РИЗИЦИМА У
ЗДРАВСТВЕНИМ УСТАНОВАМА**

Ментор:

Проф. др Стефан Милојевић

Студент:

Живана Словић 28/2025

Крагујевац, 2026. године

САДРЖАЈ

САЖЕТАК.....	3
1. УВОД.....	4
1.1. Предмет и значај истраживања.....	4
1.2. Циљеви и хипотезе истраживања.....	4
1.3. Методологија истраживања.....	5
1.4. Структура рада.....	6
2. ЗНАЧАЈ СУДСКО-МЕДИЦИНСКЕ ОБДУКЦИЈЕ У ЗДРАВСТВЕНОМ СИСТЕМУ	
2.1. Појам и значај судско-медицинске обдукције.....	7
2.2. Правни оквир и обавезе здравствених установа.....	9
2.3. Улога судско-медицинске обдукције у дијагностици узрока смрти.....	13
2.4. Организација судске медицине у здравственом систему.....	14
3. ЕКОНОМСКИ АСПЕКТИ СУДСКО-МЕДИЦИНСКЕ ОБДУКЦИЈЕ У	
ЗДРАВСТВЕНИМ УСТАНОВАМА.....	16
3.1. Трошкови спровођења судско-медицинске обдукције.....	16
3.2. Финансирање судско-медицинских обдукција.....	17
3.3. Индиректни економски ефекти судско-медицинских обдукција.....	18
3.4. Економска оправданост обдукција у здравственим установама.....	19
4. РИЗИЦИ У ЗДРАВСТВЕНИМ УСТАНОВАМА КОЈИ СЕ СМАЊУЈУ	
ПРИМЕНОМ СУДСКО-МЕДИЦИНСКЕ ОБДУКЦИЈЕ.....	21
4.1. Правни ризици (тужбе, медицинске грешке).....	21
4.2. Финансијски ризици (одштете, казне, пенали).....	22
4.3. Организациони ризик здравствених установа (грешке у процедурама, неадекватна организација рада).....	24
4.4. Улога судско-медицинских обдукција у смањењу дијагностичких грешака.....	25
5. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ	27
5.1. Предмет и циљ истраживања.....	27
5.2. Методологија.....	28
5.3. Обрада података.....	29
5.4. Резултати.....	30
5.5. Дискусија.....	55
6. ЗАКЉУЧАК.....	60
7. ЛИТЕРАТУРА.....	62

САЖЕТАК

Судско-медицинска обдукција представља један од најзначајнијих инструмената за утврђивање узрока и начина смрти, али њен значај превазилази искључиво медицинско-дијагностичку и кривичноправну функцију. Резултати судско-медицинске обдукције обезбеђују релевантне доказе који доприносе идентификацији медицинских пропуста, процени квалитета здравствене заштите и унапређењу система управљања ризицима у здравственим установама. Циљ рада је да анализира улогу судско-медицинске обдукције у управљању финансијским, правним и организационим ризицима, са посебним освртом на њен допринос смањењу трошкова судских спорова, унапређењу правне сигурности здравствених радника и институција, као и побољшању интерних процедура и система контроле квалитета.

Кључне речи: судско-медицинска обдукција, здравствене установе, финансијски ризици, правни ризици, организациони ризици, квалитет здравствене заштите

ABSTRACT

Forensic autopsy represents one of the most significant instruments for determining the cause and manner of death, yet its importance extends far beyond its strictly medico-diagnostic and criminal-legal functions. The findings of a forensic autopsy provide relevant evidence that contributes to the identification of medical errors, the evaluation of healthcare quality, and the improvement of risk management systems within healthcare institutions. The aim of this paper is to analyze the role of forensic autopsy in managing financial, legal, and organizational risks, with a particular focus on its contribution to reducing litigation costs, enhancing the legal security of healthcare professionals and institutions, and improving internal procedures and quality control systems.

Keywords: forensic autopsy, healthcare institutions, financial risks, legal risks, organizational risks, quality of healthcare

1. УВОД

1.1. Предмет и значај истраживања

Савремени здравствени системи суочавају се са све већим захтевима у погледу квалитета, ефикасности и транспарентности у пружању здравствених услуга. У том контексту, управљање ризицима представља један од кључних сегмената успешног функционисања здравствених установа. Ризици у здравству могу бити правни, финансијски и организациони, а њихове последице често имају значајан утицај како на саме установе, тако и на пацијенте и шири здравствени систем (1-4).

Судско-медицинска обдукција представља један од најзначајнијих инструмената у утврђивању узрока смрти и разјашњавању околности које су до ње довеле. Поред своје основне медицинско-дијагностичке функције, обдукција има и значајну улогу у правном и организационом контексту, јер обезбеђују релевантне доказе који доприносе идентификацији медицинских пропуста, процени квалитета здравствене заштите и унапређењу система управљања ризицима у здравственим установама (5-8).

Предмет рада је анализа улоге судско-медицинске обдукције као инструмента за управљање правним, финансијским и организационим ризицима у здравственим установама. Посебна пажња посвећена је њеном доприносу унапређењу квалитета здравствене заштите, јачању система интерне контроле, као и сагледавању економских ефеката примене судско-медицинске обдукције.

1.2. Циљеви и хипотезе истраживања

Циљ рада је да се утврди и критички оцени допринос судско-медицинске обдукције ефикаснијем управљању ризицима у здравственим установама, кроз сагледавање њеног утицаја на смањење трошкова судских спорова, јачање правне сигурности здравствених радника и здравствених установа, унапређење интерних процедура и система контроле квалитета, као и подршку доношењу одлука заснованих на објективним медицинским налазима.

Посебни циљеви истраживања су:

1. Анализа значаја судско-медицинске обдукције у утврђивању узрока смрти,

2. Испитивање утицаја судско-медицинске обдукције на смањење броја судских спорова и одштетних захтева,
3. Анализа економских ефеката судско-медицинске обдукције у здравственом систему,
4. Процена улоге судско-медицинске обдукције у унапређењу квалитета рада здравствених установа.

На основу дефинисаног предмета и циљева истраживања, постављају се следеће хипотезе:

1. Судско-медицинска обдукција доприноси смањењу правних ризика у здравственим установама.
2. Спровођење судско-медицинских обдукција има позитиван утицај на смањење финансијских трошкова који настају услед судских спорова и одштета.
3. Судско-медицинска обдукција доприноси смањењу организационих ризика кроз унапређење дијагностичке тачности и квалитета рада.
4. Економски ефекти судско-медицинске обдукције оправдавају њене трошкове у здравственом систему.

1.3. Методологија истраживања

У оквиру емпиријског дела рада примењено је квантитативно истраживање са циљем испитивања ставова и процена испитаника о значају судско-медицинске обдукције у управљању ризицима у здравственим установама. Истраживање је засновано на примени анкетног упитника као основног инструмента за прикупљање података, што је омогућило систематично прикупљање и анализу ставова испитаника о правним, финансијским и организационим аспектима примене судско-медицинске обдукције.

Упитник је конципиран на основу предмета, циљева и постављених хипотеза истраживања. Састоји се из више целина које обухватају основне демографске карактеристике испитаника, као и тврдње које се односе на значај судско-медицинске обдукције у различитим областима управљања ризицима. За процену степена слагања са наведеним тврдњама коришћена је Ликертова скала са пет нивоа, где вредности од 1 до 5 представљају различите степене слагања испитаника са понуђеним ставовима.

Прва целина упитника односи се на опште податке о испитаницима, укључујући пол, старосну структуру, радно место и године радног искуства. Ови подаци омогућавају

сагледавање структуре узорка и анализу ставова у односу на професионално искуство и област рада испитаника.

Друга целина упитника усмерена је на испитивање значаја судско-медицинске обдукције у контексту правних ризика, односно њеног доприноса утврђивању чињеничног стања, повећању правне сигурности здравствених радника и установа, као и смањењу могућности настанка неоправданих судских спорова.

Трећа целина обухвата питања која се односе на финансијске ефекте судско-медицинске обдукције, са посебним освртом на однос трошкова спровођења обдукције и потенцијалних финансијских последица које могу настати услед судских поступака, одштетних захтева и организационих пропуста.

Четврта целина односи се на организационе ризике и испитује ставове о улози обдукционих налаза у унапређењу квалитета здравствених услуга, откривању дијагностичких грешака, едукацији здравствених радника и побољшању клиничких процедура.

Последњи део упитника усмерен је на процену економске оправданости судско-медицинске обдукције и испитивање ставова о њеним дугорочним користима за здравствени систем.

1.4. Структура рада

У поглављу о значају судско-медицинске обдукције у здравственом систему биће дефинисана судско-медицинска обдукција и објаснће разлику између ње и патоанатомске (клиничке) обдукције. Ово поглавље поставља теоријску и правну основу рада. Биће описан значај судско-медицинске обдукције који превазилази само кривично право, наглашавајући њену улогу у јавном здрављу и медицинској едукацији. Биће описани закони који регулишу ову област (Закон о здравственој заштити и Законик о кривичном поступку). У овом поглављу биће објашњено како се макроскопским, хистолошким и токсиколошким анализама долази до коначног узрока смрти који потврђује или демантује претходне сумње лекара.

У поглављу о економским аспектима судско-медицинске обдукције у здравственим установама фокус је на финансијској анализи, колико обдукција заиста кошта, а колико новца дугорочно штеди. Биће објашњен начин финансирања као и сви бенефити урађене судско-медицинске обдукције, пре свега у спречавању исплате лажних осигурања.

У поглављу о ризицима у здравственим установама који се смањују применом судско-медицинске обдукције повезана је судско-медицинска обдукција са системом управљања ризицима. Биће детаљно објашњени правни ризици (заштита лекара појединца и установе од потенцијалних тужби за несавесно лечење и/или лекарску грешку), финансијски ризици (одштете, казне, пенали), као и улога судско-медицинских обдукција у смањењу дијагностичких грешака.

У последњем поглављу приказани су резултати емпиријског истраживања који су обухватили опис спроведеног истраживања, резултате истраживања као и дискусију.

У завршном делу мастер рада налазе се закључна разматрања и списак коришћене литературе.

2. ЗНАЧАЈ СУДСКО-МЕДИЦИНСКЕ ОБДУКЦИЈЕ У ЗДРАВСТВЕНОМ СИСТЕМУ

2.1. Појам и значај судско-медицинске обдукције

Судско-медицинска обдукција (лат. *autopsia medico-legalis*) представља поступак испитивања свих делова тела леша, отварање телесних дупљи (лобањска, грудна, трбушна) и сечење органа по тачно утврђеним правилима и редоследу, како би се описале све промене, повреде и установио узрок смрти. Обухвата спољашњи и унутрашњи преглед тела, преглед органа и ткива, као и примену додатних лабораторијских метода уколико је то неопходно за доношење стручног закључка (9,10). У свим случајевима насилних смрти, нејасних сумњивих смрти и неидентификованих лешева, потребно је да се уради судско-медицинска обдукција, како би се разјасниле све недоумице и одговорило на сва кривичноправна и медицинска питања.

Задаци судскомедицинске обдукције су:

- ❖ утврђивање узрока смрти,
- ❖ утврђивање порекла смрти,
- ❖ праћење динамике смрти,
- ❖ утврђивања механизма повређивања,
- ❖ одређивања времена наступања смрти,
- ❖ идентификација леша,
- ❖ идентификација повредног оруђа,
- ❖ утврђивање заживотности повреда,
- ❖ утврђивање повезаности повреде, компликација и узрока смрти,
- ❖ утврђивање тачности постављених дијагноза,
- ❖ допринос у стварању поуздане морталне статистике.

Судско-медицинске обдукције могу бити опште и специјалне. Општа обдукција представља основни обдукциони поступак који обухвата систематски преглед тела и унутрашњих органа. Специјална обдукција се примењује у случајевима када стандардним поступком није могуће поуздано утврдити узрок смрти или када је потребно додатно испитивање одређених промена и механизма који су довели до смртог исхода.

Правовремено и стручно спроведена судско-медицинска обдукција представља основни предуслов за добијање поузданих резултата. Само поступак који је изведен у складу са савременим принципима судске медицине може обезбедити потпуно и објективно тумачење чињеница од значаја за конкретан случај (11,12).

Значај судско-медицинске обдукције данас превазилази њену традиционалну, искључиво кривичноправну улогу у расветљавању злочина. Она представља интегрални део савремених система контроле квалитета у здравству и клиничког менаџмента ризика. Подаци добијени кроз ову процедуру имају вишедимензионалну вредност која се огледа у неколико кључних аспеката.

У случајевима неочекиваних смртних исхода у здравственим установама, обдукција може бити од значаја за утврђивање постојања или непостојања узрочно-последичне везе између примењеног лечења и смртог исхода. На тај начин доприноси објективној процени поступања здравствених радника и разјашњавању околности које су довеле до смрти. Налази обдукције често демистификују оптужбе за несавесно лечење и/или лекарску грешку, доказујући да је смрт последица природног развоја терминалне болести или неизбежних компликација, чиме се пружа кључна правна сигурност лекарима и здравственим установама (13,14).

Такође, обдукциони налази могу указати на могуће недостатке у дијагностичком процесу, детаљно објашњавају компликације или недовољно препознате болести. Анализа ових података омогућава унапређење клиничких протокола и примену мера које могу смањити ризик од сличних случајева у будућности (15).

Са аспекта јавног здравља, судско-медицинска обдукција има значајну улогу у откривању заразних болести, тровања, нежељених дејстава лекова и других стања која могу имати шири друштвени значај. Добијени подаци доприносе тачнијем вођењу здравствене статистике и планирању превентивних мера.

Сагледано у целини, судско-медицинска обдукција представља сложену медицинско-форензичку процедуру која повезује медицину и право. Њен значај огледа се у утврђивању чињеница о смрти, заштити правних интереса и унапређењу квалитета здравственог система.

2.2. Правни оквир и обавезе здравствених установа

Одредбе које уређују обављање обдукције садржане су у Законнику о кривичном поступку (16) и Закону о здравственој заштити (17). Према Законнику о кривичном поступку, обдукцију налаже јавни тужилац, а њено спровођење регулисано је члановима 129 и 130, који се односе на вештачење леша, као и на налаз и мишљење вештака.

Из Законика о кривичном поступку

Члан 129 – Вештачење леша

Ако постоји сумња да је смрт одређеног лица непосредна или посредна последица кривичног дела или је у тренутку смрти лице било лишено слободе или је непознат идентитет леша, јавни тужилац или суд ће одредити да лекар специјалиста за судску медицину изврши преглед и обдукцију леша.

Када се вештачи ван стручне установе, преглед и обдукцију леша извршиће према потреби два или више лекара из става 1. овог члана.

Ако је леш већ закопан, суд ће одредити ексхумацију у циљу његовог прегледа и обдукције.

Члан 130 – Налаз и мишљење вештака

При обдукцији леша предузеће се потребне мере да се утврди идентитет леша и у том циљу посебно ће се описати спољне и унутрашње телесне особине леша и обезбедиће се одговарајући узорци са леша за форензичко-генетичку анализу и отисци папиларних линија.

Вештак је дужан да при прегледу и обдукцији леша обрати пажњу на нађени материјал биолошког порекла (крв, пљувачка, сперма, урин и др.), трагове и сумњиве материје, да их опише и изузме, а ако то орган поступка захтева или ако вештак посумња да је смрт проузрокована тровањем, обезбедиће узорке биолошког порекла (крв, урин, течност стакластог тела, телесни органи и др.).

О прегледу и обдукцији леша сачиниће се фотодокументација.

У мишљењу ће вештак нарочито навести порекло и непосредни узрок смрти, као и шта је тај узрок изазвало.

Ако је на лешу нађена каква повреда, утврдиће се да ли је ту повреду нанео неко други, чиме је нанета, на који начин, колико времена пре него што је смрт наступила и да ли је она проузроковала смрт, а ако је на лешу нађено више повреда, утврдиће се да ли је свака повреда нанета истим средством и која је повреда проузроковала смрт, да ли је више

смртоносних повреда, какав је редослед њиховог настанка и да ли су само неке од њих проузроковале смрт или је смрт последица њиховог скупног деловања.

У случају из става 5. овог члана нарочито ће се утврдити да ли је смрт проузрокована самом врстом и општом природом повреде или због личног својства или нарочитог стања организма повређеног или због случајних околности или околности под којима је повреда нанета.

При прегледу и обдукцији зачетка или новорођенчета, поред обавеза из ст. 4. и 5. овог члана треба посебно утврдити његову старост, способност за ванматерични живот, узрок смрти и да ли је рођено живо или мртво.

Из одредби члана 129 произилази да судскомедицинску обдукцију обавезно спроводи специјалиста судске медицине. Таква обдукција се врши када постоји сумња да је смрт наступила насилним путем, када околности смрти нису довољно јасне или указују на могуће насиље, када је смрт непосредно или посредно повезана са извршењем кривичног дела, када је преминуло лице у тренутку смрти било лишено слободе или када идентитет умрлог није познат. Такође, обдукција се обавља и у случајевима смрти зачетка и новорођенчета. Уколико је тело већ сахрањено, неопходно је извршити ексхумацију како би се омогућили преглед и обдукција.

Члан 130 прецизира које информације и закључке вештак треба да пружи након спроведене обдукције. Његов задатак је да утврди узрок смрти, порекло смрти и механизам који је довео до смртог исхода, односно начин настанка повреда у случајевима насилне смрти. Када се на телу пронађу повреде, потребно је детаљно описати њихов број, врсту и карактеристике, као и проценити њихово појединачно и заједничко дејство и евентуалну повезаност са наступањем смрти.

Међутим, одређена питања предвиђена законом често није могуће разјаснити само на основу обдукционог налаза. То се посебно односи на утврђивање порекла смрти, времена које је протекло од настанка повреде до смрти, процену да ли су све повреде настале истим средством или одређивање њиховог међусобног редоследа. За доношење таквих закључака неопходни су подаци са полицијског увиђаја, информације о околностима догађаја и увид у медицинску документацију, нарочито уколико је повређена особа пре смрти била лечена. Чак и када су сви релевантни подаци доступни, поједина питања некада остају без поузданог одговора.

Поред наведеног, Законник о кривичном поступку захтева да се током вештачења утврде евентуалне болести или стања организма која су могла допринети смртном исходу, као и значај посебних околности под којима је до повређивања дошло. У појединим случајевима потребно је размотрити и могући утицај медицинских дијагностичких или терапијских поступака на настанак смрти, што може представљати предмет додатног

судскомедицинског вештачења. Једно од често постављаних питања односи се и на тачно време смрти, али се оно углавном може одредити само приближно, због индивидуалних разлика међу људима и бројних спољашњих фактора који утичу на постморталне промене.

Вршење обдукције према Закону о здравственој заштити регулисано је члановима 206 и 207, у делу „Утврђивање времена и узрока смрти и обдукција умрлих лица“. У неким се деловима одредбе овог закона преклапају и допуњују са члановима Законика о кривичном поступку који се односе на обдукцију. У члану 206 наведено је дванаест индикација за обдукцију.

Из Закона о здравственој заштити

Утврђивање времена и узрока смрти и обдукција умрлих лица,

Члан 206

Као посебна мера утврђивања узрока и порекла смрти умрлих лица, врши се обдукција. Обдукција се обавезно врши:

- 1) на лицу умрлом у здравственој установи уколико није утврђен узрок смрти;*
- 2) ако смрт, чији узрок није могуће јасно утврдити из постојеће медицинске документације, наступи у року од 24 сата од пријема лица у здравствену установу;*
- 3) на мртворођеном детету и новорођенчету које је умрло у здравственој установи одмах након рођења или током лечења;*
- 4) на захтев доктора медицине који је лечио умрло лице;*
- 5) на захтев доктора медицине одређеног за стручно утврђивање времена и узрока смрти од стране надлежног органа општине, односно града;*
- 6) када је то од посебног значаја за заштиту здравља грађана или када то налажу епидемиолошки или санитарни разлози;*
- 7) на захтев надлежног органа, у складу са законом;*
- 8) на захтев члана уже породице умрлог лица;*
- 9) ако смрт наступи у току дијагностичког или терапијског поступка, као и након овог поступка уколико постоји основ сумње да је смрт наступила у вези са извршеним поступком;*
- 10) у случају смрти лица умрлих у стационарној здравственој установи или организационом делу стационарне здравствене установе у којој се обављају специјалистичко-консултативни прегледи и болничко лечење лица са менталним сметњама, као и у случају смрти притворених и осуђених лица;*
- 11) у случају смрти лица које је у време наступања смртог исхода било укључено у клиничко испитивање лекова или друго медицинско истраживање;*

12) у случају смрти лица чији се делови тела могу узимати ради пресађивања у сврху лечења, у складу са законом.

Члан 207

Трошкове обдукције умрлог лица сноси обвезник плаћања трошкова лечења умрлог лица, ако овим законом није другачије уређено.

Трошкове обдукције умрлог лица из члана 206. став 2. тачка 5) овог закона сноси јединица локалне самоуправе.

Трошкове обдукције умрлог лица из члана 206. став 2. тач. 7) и 8) овог закона сноси подносилац захтева.

Према Закона о здравственој заштити, специјалисти судске медицине могу вршити обдукције у случајевима када не постоји сумња да је смрт у вези са кривичним делом, па тиме не постоји ни интерес тужилаштва да се ради судскомедицинска обдукција, тј. када је смрт наступила у болничким условима.

Како је наведено у закону, приликом обдукције могу се задржати органи или делови органа и други узорци биолошког порекла, када је то значајно за утврђивање узрока смрти или када је од посебног значаја за заштиту здравља грађана (нпр. узимање узорака за микробиолошке анализе како би се установили патогени и прогласила опасност од потенцијалне епидемије).

Такође, могу се вршити хемијско-токсиколошке, биохемијске и друге анализе, када за то постоје одговарајуће индикације.

Често постоји погрешно уверење да породица преминулог може да заустави обдукцију. Међутим, према Закону о здравственој заштити, то је могуће само у изузетном случају када је породица и сама поднела захтев за обдукцију и прихватила обавезу сношења трошкова. У свим осталим ситуацијама, обдукција се може сторнирати искључиво од стране органа или лица које ју је првобитно захтевало, и то само ако више не постоје разлози за њено спровођење.

Ако обдукција није извршена иако су постојале законске индикације за њено спровођење, здравствена установа може бити новчано кажњена. Поред тога, у таквим случајевима често долази и до парничних поступака, где чланови породице могу тужити болницу ради накнаде штете због пропуста у поступању.

2.3. Улога судско-медицинске обдукције у дијагностици узрока смрти

Судско-медицинска обдукција представља једну од најзначајнијих метода за утврђивање узрока и околности смрти, нарочито у случајевима када узрок смртног исхода није јасно утврђен или када постоји сумња да је смрт последица насилног деловања. Њена основна сврха огледа се у систематском испитивању тела преминулог лица, уз примену макроскопских, микроскопских и лабораторијских метода, како би се утврдили медицински и форензички аспекти смртног догађаја (18,19).

У оквиру обдукционог прегледа посебно се утврђују узрок смрти, механизам умирања и начин на који је смрт наступила. Узрок смрти представља конкретно обољење, повреду или друго стање које је непосредно довело до смртног исхода, док механизам смрти обухвата физиолошке процесе који су довели до престанка животних функција. Разликовање ових појмова има велики значај у судско-медицинској пракси, јер омогућава правилно тумачење околности под којима је смрт наступила.

Посебан значај судско-медицинске обдукције постоји у случајевима сумње на насилну смрт. Током обдукције врши се детаљна анализа повреда, њиховог броја, карактера, локализације и међусобне повезаности. На основу добијених података могуће је реконструисати механизам настанка повреда, проценити њихову тежину и утврдити њихов допринос смртном исходу. На тај начин обдукција може показати да ли је смрт последица једне повреде или сложеног дејства више различитих фактора (20,21).

Једна од значајних функција обдукције јесте и разликовање природне од насилне смрти. У одређеним ситуацијама спољашњи преглед тела није довољан за доношење поузданог закључка, већ је неопходан детаљан унутрашњи преглед и примена додатних лабораторијских метода. Приликом обдукције могу се открити и болести које нису биле препознате за живота, а које су могле имати значајан утицај на настанак смртног исхода (22).

Судско-медицинска обдукција има важну улогу и у идентификацији непознатих лица. У случајевима када визуелна идентификација није могућа, примењују се различите форензичке методе, укључујући анализу отисака прстију, стоматолошке податке и ДНК анализу. Комбиновањем ових метода обезбеђује се висок степен поузданости у утврђивању идентитета преминуле особе (23,24).

Поред форензичког значаја, резултати обдукције имају и шири медицински значај. Анализом обдукционих налаза могу се уочити могући пропусти у дијагностици, компликације лечења или неочекивани токови болести. На тај начин обдукциона пракса

доприноси унапређењу медицинских поступака и бољем разумевању узрока и механизма настанка различитих обољења (25).

Налази и мишљења специјалиста судске медицине често представљају значајан доказ у судским поступцима. Њихова вредност произлази из чињенице да се заснивају на објективним медицинским подацима, стручним анализама и примени научних метода. На основу ових резултата правосудни органи могу доносити одлуке засноване на проверљивим чињеницама.

Иако судско-медицинска обдукција представља високо поуздан метод испитивања, њени резултати могу имати одређена ограничења. Она се најчешће јављају у случајевима изражених постморталних промена, недовољно доступних података или непостојања других релевантних доказа. Због тога се обдукциони налази морају тумачити у вези са резултатима увиђаја, медицинском документацијом и другим форензичким анализама.

Сагледано у целини, судско-медицинска обдукција представља кључни инструмент у утврђивању узрока смрти и околности које су до ње довеле. Њена примена повезује медицинску науку и правосудни систем, омогућавајући објективно и стручно утврђивање чињеница од значаја за појединачне поступке.

2.4. Организација судске медицине у здравственом систему

Судска медицина представља специјализовану медицинску дисциплину која примењује медицинска знања и методе у поступцима од правног значаја. Њен положај у здравственом систему специфичан је због двоструке природе њене делатности - она истовремено представља део медицинске струке и значајан инструмент правосудног система. Основни задатак судске медицине јесте обезбеђивање стручних, независних и научно заснованих налаза који доприносе утврђивању чињеница у правним поступцима.

У организационом смислу, послови судске медицине обављају се у специјализованим установама, као што су институти за судску медицину при медицинским факултетима, заводи за судску медицину и друге овлашћене здравствене установе. У оквиру ових установа спроводе се судско-медицинске обдукције, форензичка вештачења, лабораторијске анализе, идентификација лица, као и друга стручна испитивања неопходна за утврђивање узрока смрти, природе повреда и других медицински релевантних чињеница.

Значајну улогу у организацији судске медицине има кадровска структура. Носиоци основних стручних послова су лекари специјалисти судске медицине, који поседују посебна знања из области обдукционе технике, форензичке патологије и медицинског вештачења.

Њихов рад подржавају лабораторијски стручњаци, техничари и други сарадници који учествују у спровођењу токсиколошких, хистопатолошких, генетичких и других специјализованих анализа.

Судска медицина остварује тесну сарадњу са правосудним и безбедносним органима. Јавна тужилаштва, судови и полицијски органи могу захтевати спровођење обдукција и других форензичких испитивања, док стручњаци судске медицине достављају налазе и мишљења који могу имати доказни значај у поступку. Ова сарадња заснива се на законским овлашћењима, професионалној независности и примени стручних стандарда.

Савремена организација судске медицине подразумева и развијену лабораторијску инфраструктуру. Примена метода токсикологије, патохистологије, молекуларне генетике и других области омогућава прецизније утврђивање чињеница, нарочито у сложеним случајевима када се узрок смрти или околности догађаја не могу утврдити само класичним медицинским прегледом (26-28).

Поред материјалних и кадровских ресурса, важан елемент организације судске медицине представља континуирано стручно усавршавање. Развој медицинских и технолошких метода захтева стално праћење научних достигнућа и унапређивање знања стручњака који учествују у форензичким поступцима.

Сагледано у целини, судска медицина представља важну спону између здравственог система и правосуђа. Њена адекватна организација омогућава ефикасно спровођење обдукција и вештачења, доприноси утврђивању материјалне истине у правним поступцима и обезбеђује примену медицинских знања у заштити јавног интереса.

3. ЕКОНОМСКИ АСПЕКТИ СУДСКО-МЕДИЦИНСКЕ ОБДУКЦИЈЕ У ЗДРАВСТВЕНИМ УСТАНОВАМА

3.1. Трошкови спровођења судско-медицинске обдукције

Трошкови спровођења судско-медицинске обдукције зависе од више фактора, пре свега од врсте и сложености обдукционог поступка, установе у којој се обдукција обавља, као и од потребе за спровођењем додатних форензичких анализа. Укупни трошкови не обухватају само сам поступак обдукције, већ и све пратеће активности неопходне за поуздано утврђивање узрока и начина смрти (2,29).

У Републици Србији, судско-медицинске обдукције најчешће се обављају у специјализованим установама за судску медицину, као што су институти при медицинским факултетима и друге овлашћене установе. Висина трошкова одређује се у складу са ценовницима конкретних установа, као и природом самог поступка. Према појединим доступним ценовницима, трошкови основне судско-медицинске обдукције могу износити приближно од 35.000 до 50.000 динара, док сложенији поступци и додатна испитивања могу значајно увећати укупан износ.

На висину трошкова нарочито утиче потреба за додатним лабораторијским и форензичким анализама. Токсиколошка испитивања, ДНК анализе, патохистолошки прегледи, микробиолошке анализе и друга специјализована испитивања често представљају значајан део укупних трошкова, али су неопходни у случајевима када се узрок смрти не може утврдити само спољашњим и унутрашњим прегледом тела.

Посебно сложену категорију представљају случајеви у којима је потребно накнадно испитивање, као што је ексхумација већ сахрањеног лица. Овакви поступци захтевају додатне организационе, техничке и стручне ресурсе, што директно утиче на повећање трошкова.

Када се судско-медицинска обдукција спроводи по налогу јавног тужиоца или суда у оквиру кривичног поступка, она представља доказну радњу од јавног значаја. У тим случајевима трошкови се обезбеђују у складу са прописима који уређују кривични поступак и финансирање рада надлежних органа.

За разлику од обдукција које су наложене у оквиру службеног поступка, код обдукција које се иницирају на захтев заинтересованих лица, питање сношења трошкова зависи од правног основа и околности конкретног случаја. Због тога финансијско оптерећење може представљати један од фактора који утичу на одлуку о покретању додатних испитивања.

Упоредна пракса показује да трошкови форензичких обдукција зависе од организације правног и здравственог система у одређеној држави. Обдукције које су део кривичне истраге углавном се финансирају из јавних средстава, док трошкови приватно иницираних испитивања зависе од обима захтеваних анализа и правила конкретног система.

Сходно наведеном, трошкови судско-медицинске обдукције представљају збир више различитих елемената - од основног обдукционог прегледа до сложених лабораторијских анализа - при чему њихова висина зависи од сложености случаја и потребе за додатним стручним испитивањима.

3.2. Финансирање судско-медицинских обдукција

Финансирање судско-медицинских обдукција уређено је важећим правним прописима и зависи од врсте поступка у оквиру којег се обдукција спроводи, органа који је њено вршење наложио, као и од специфичних околности сваког појединачног случаја. Основно правило јесте да се судско-медицинске обдукције које се обављају у оквиру кривичног поступка, по налогу суда или јавног тужиоца, финансирају из јавних средстава, будући да представљају доказну радњу од значаја за утврђивање чињеница релевантних за вођење поступка.

Трошкови оваквих обдукција обухватају рад специјалиста судске медицине, коришћење лабораторијских капацитета, токсиколошка, хистопатолошка и друга неопходна испитивања, као и спровођење додатних анализа ради поузданог утврђивања узрока и начина смрти. С обзиром на њихов значај за остваривање јавног интереса и функционисање правосудног система, наведене трошкове, по правилу, сноси држава преко надлежних буџетских средстава.

За разлику од судско-медицинских, клиничке обдукције се спроводе у оквиру здравственог система и њихово финансирање зависи од правног основа на коме се заснива одлука о њиховом вршењу. У складу са прописима из области здравствене заштите, трошкове могу сносити здравствене установе, средства обавезног здравственог осигурања или, у одређеним случајевима, лице које је поднело захтев за обдукцију.

Посебан значај имају ситуације у којима обдукцију иницира породица преминулог лица. Уколико није реч о законом прописаној или службено наложеној обдукцији, трошкове њеног спровођења може сносити подносилац захтева. Насупрот томе, када постоји законска обавеза вршења обдукције, као што су случајеви неразјашњеног узрока смрти, сумње на насилну смрт или други законом предвиђени разлози, трошкови се не могу ставити на терет чланова породице.

Поред самог поступка обдукције, финансирање често обухвата и спровођење додатних форензичких анализа, као што су ДНК испитивања, токсиколошке, микробиолошке и патохистолошке анализе. Иако ови поступци могу представљати значајан део укупних трошкова, њихово спровођење је од суштинског значаја за потпуно и научно засновано утврђивање узрока смрти, нарочито у сложеним и спорним случајевима (3,23,30).

Систем финансирања судско-медицинских обдукција заснива се на потреби обезбеђивања њихове доступности, стручности и независности. Такав приступ омогућава да налази и мишљења вештака буду засновани искључиво на медицинским и научним критеријумима, без утицаја финансијских ограничења или интереса страна у поступку. На тај начин обезбеђују се објективност форензичког поступка и поузданост чињеничних закључака.

Слична решења присутна су и у упоредноправној пракси, где се обдукције које се спроводе у оквиру кривичних истрага финансирају из јавних средстава, док трошкове приватно иницираних обдукција или додатних експертских анализа, по правилу, сnose подносиоци захтева или осигуравајућа друштва. Овакав модел омогућава усклађивање захтева јавног интереса са потребама појединаца.

Сходно наведеном, финансирање судско-медицинских обдукција представља комбинацију јавних и, у одређеним случајевима, приватних извора финансирања, при чему је основни циљ обезбеђивање несметаног, стручног и објективног спровођења обдукционог поступка ради утврђивања чињеница од значаја за расветљавање околности смрти.

3.3. Индиректни економски ефекти судско-медицинских обдукција

Судско-медицинске обдукције, поред директних трошкова који настају њиховим спровођењем, имају и значајне индиректне економске ефекте који се огледају у унапређењу функционисања здравственог, правосудног и јавноздравственог система. Иако обдукциони поступак захтева ангажовање стручног кадра, лабораторијских капацитета и материјалних ресурса, информације добијене његовим спровођењем могу довести до смањења будућих трошкова и ефикаснијег коришћења расположивих ресурса.

Један од најзначајнијих индиректних ефеката судско-медицинске обдукције огледа се у контроли квалитета здравствене заштите. Анализа обдукционих налаза омогућава поређење клинички постављених дијагноза са стварним стањем утврђеним након смрти. На тај начин могу се уочити могући недостаци у дијагностици, лечењу или организацији здравствених поступака, што ствара основу за унапређење медицинске праксе и спречавање сличних случајева у будућности (31,32).

Посматрано са економског аспекта, спречавање поновљених медицинских грешака има значајну вредност за здравствени систем. Уколико се на основу обдукционих резултата утврде пропусти у одређеним поступцима или недостаци у клиничким протоколима, могуће је увести мере које смањују ризик од потенцијалних компликација, продужених лечења и додатних трошкова (33,34).

Судско-медицинске обдукције имају значај и у области правосуђа. Поуздано утврђивање узрока и околности смрти може допринети бржем и ефикаснијем вођењу судских поступака, смањењу потребе за додатним доказним радњама и спречавању погрешних правних закључака. На тај начин судско-медицинска обдукција доприноси ефикаснијем коришћењу ресурса правосудних органа.

Посебан значај имају и случајеви у којима обдукциони налази откривају заразне болести, тровања или друге факторе који могу представљати ризик за шире становништво. Благовремено препознавање таквих појава омогућава предузимање превентивних мера и смањење могућих последица по здравље заједнице, што посредно има и економски значај.

Поред тога, подаци добијени судско-медицинским обдукцијама доприносе развоју медицинске статистике и бољем планирању здравствене политике. Тачни подаци о узроцима смрти омогућавају усмеравање ресурса ка областима у којима постоји највећа потреба за превенцијом и лечењем.

Сходно наведеном, индиректни економски ефекти судско-медицинских обдукција не огледају се само у избегавању појединачних трошкова, већ и у ширем доприносу ефикасности здравственог и правног система. Дакле, резултати обдукција могу имати дугорочне користи кроз побољшање квалитета здравствене заштите, превенцију ризика и рационалније коришћење друштвених ресурса.

3.4. Економска оправданост обдукција у здравственим установама

Економска оправданост спровођења судско-медицинских обдукција у здравственим установама не може се посматрати искључиво кроз непосредне трошкове њиховог извођења. Иако обдукциони поступци захтевају ангажовање стручног кадра, лабораторијске опреме и материјалних ресурса, њихов значај огледа се у дугорочним користима које имају за здравствени систем, правосуђе и друштво у целини (35,36).

Један од основних аргумената економске оправданости судско-медицинских обдукција јесте њихов допринос утврђивању стварног узрока смрти. Поуздани обдукциони налази омогућавају да се избегну погрешни закључци у вези са околностима смртног исхода, чиме се смањује потреба за непотребним додатним поступцима, поновљеним испитивањима и другим активностима које могу повећати трошкове система.

У оквиру здравствених установа, обдукције имају посебан значај за контролу квалитета медицинске праксе. Поређењем клиничких дијагноза са обдукционим налазима могуће је уочити неслагања, проценити ефикасност примењених терапијских поступака и унапредити постојеће протоколе лечења. На тај начин обдукције делују као механизам превенције будућих грешака, што дугорочно може довести до рационалнијег коришћења здравствених ресурса (37-39).

Економска корист обдукција огледа се и у области превентивне медицине и јавног здравља. Откривање заразних обољења, тровања, наследних болести или других медицински значајних стања може омогућити благовремено предузимање мера које спречавају настанак нових случајева. У том смислу, подаци добијени обдукцијом имају вредност која превазилази конкретан појединачни случај.

Судско-медицинске обдукције имају значај и за правни систем, јер обезбеђују стручне и објективне доказе који могу допринети ефикаснијем решавању судских поступака. Тачно утврђивање узрока и начина смрти смањује могућност погрешних одлука, продужавања поступака и спровођења непотребних додатних вештачења.

Посматрано из ширег угла, улагање у развој судске медицине представља инвестицију у квалитет здравственог и правосудног система. Иако обдукције подразумевају одређена финансијска издвајања, користи које произилазе из њих као што су побољшање медицинске праксе, превенција ризика и ефикасније коришћење ресурса могу бити значајне на дугорочном нивоу.

Сходно наведеном, економска оправданост судско-медицинских обдукција заснива се на равнотежи између непосредних трошкова и ширих друштвених користи. Њихова вредност не огледа се само у решавању појединачних случајева, већ и у унапређењу целокупног система здравствене заштите и правне сигурности.

Судећи из угла менаџмента ризика, судско-медицинска обдукција се не посматра само као постмортални ретроспективни акт, већ као проактивни алат за унапређење безбедности пацијената и очување финансијског и правног интегритета здравствених установа.

4. РИЗИЦИ У ЗДРАВСТВЕНИМ УСТАНОВАМА КОЈИ СЕ СМАЊУЈУ ПРИМЕНОМ СУДСКО-МЕДИЦИНСКЕ ОБДУКЦИЈЕ

4.1. Правни ризици (тужбе, медицинске грешке)

Правни ризици у здравственим установама представљају један од најзначајнијих аспеката савременог здравственог система, будући да могу имати далекосежне последице како по здравствене раднике, тако и по саме установе. Они се најчешће јављају у ситуацијама када постоји сумња да је током пружања здравствене заштите дошло до пропуста у дијагностици, лечењу или праћењу пацијента, услед чега је наступило погоршање здравственог стања или смртни исход. У таквим околностима често се покрећу различити правни поступци, укључујући грађанске парнице за накнаду штете, дисциплинске поступке, али и кривичне поступке у случајевима сумње на несавесно лечење.

С обзиром на сложеност медицинске праксе и чињеницу да неповољан исход лечења не мора нужно бити последица лекарске грешке, од посебног је значаја обезбедити поуздане и објективне доказе на основу којих се може утврдити стварни узрок смрти и околности под којима је до смртог исхода дошло. Управо у том контексту судско-медицинска обдукција има изузетно важну улогу, јер представља најпоузданији метод за утврђивање узрока смрти и процену постојања евентуалне узрочно-последичне везе између медицинских поступака и смртог исхода (13,14,38).

У пракси се неретко дешава да чланови породице преминулог лица изразе сумњу у исправност дијагнозе или адекватност примењеног лечења. У одсуству јасних и објективних доказа, такве сумње могу довести до покретања судских поступака и стварања правне несигурности за здравствене раднике и установе. Судско-медицинска обдукција у оваквим случајевима омогућава детаљно испитивање свих релевантних медицинских чињеница, чиме се утврђује да ли је смрт последица природног тока болести, неизбежне компликације лечења или евентуалног пропуста у медицинском поступању.

Посебан значај обдукције огледа се у њеној доказној вредности у судским поступцима. Налаз и мишљење вештака специјалисте судске медицине заснивају се на непосредном прегледу тела, анализи медицинске документације и резултатима додатних лабораторијских испитивања. Због тога обдукциони налаз представља један од најзначајнијих извора доказа приликом утврђивања чињеница од значаја за доношење судске одлуке. Он може потврдити постојање пропуста у лечењу, али исто тако може и искључити одговорност здравствених радника уколико се утврди да је смрт наступила услед природног развоја болести или околности које није било могуће предвидети и спречити.

Поред утврђивања индивидуалне одговорности, резултати судско-медицинских обдукција могу указати и на одређене системске недостатке у функционисању здравствене установе. Анализа обдукционих налаза понекад открива кашњење у постављању дијагнозе, недовољну примену дијагностичких процедура, непотпуну медицинску документацију или недостатке у комуникацији између различитих организационих јединица. Идентификовање оваквих проблема омогућава здравственим установама да предузму корективне мере и смање вероватноћу настанка сличних ситуација у будућности.

Судско-медицинска обдукција има значајну улогу и у превенцији правних спорова. Благовремено и стручно спроведена обдукција може допринети разјашњавању свих спорних околности смртог исхода, чиме се смањује простор за настанак неоснованих сумњи и конфликта између здравствених установа и чланова породице преминулог лица. На тај начин се обезбеђује већи степен транспарентности у раду здравствених установа и јача поверење јавности у здравствени систем (40).

Са становишта управљања ризицима, судско-медицинска обдукција представља важан механизам заштите како пацијената, тако и здравствених радника. Њена примена омогућава објективно утврђивање чињеница, смањује могућност погрешних правних закључака и обезбеђује стручну основу за доношење одлука у судским и другим поступцима. Истовремено, она доприноси унапређењу квалитета здравствене заштите, јер омогућава препознавање потенцијалних пропуста и њихово благовремено отклањање.

Дакле, судско-медицинска обдукција има вишеструки значај у области управљања правним ризицима у здравственим установама. Поред своје основне улоге у утврђивању узрока смрти, она представља важан инструмент заштите права пацијената, очувања професионалног интегритета здравствених радника и смањења вероватноће настанка правних спорова. На тај начин судско-медицинска обдукција доприноси правној сигурности, ефикаснијем функционисању здравственог система и јачању поверења у рад здравствених установа.

4.2. Финансијски ризици (одштете, казне, пенали)

Финансијски ризици у здравственим установама представљају значајну последицу могућих медицинских, правних и организационих пропуста који могу настати током пружања здравствене заштите. Иако је основни циљ здравственог система очување и унапређење здравља пацијената, сложеност медицинских поступака и непредвидивост појединих здравствених стања могу довести до ситуација у којима се поставља питање

одговорности здравствених радника или установе. У таквим случајевима, поред правних последица, могу настати и значајни финансијски губици.

Најчешћи облик финансијског ризика у здравственим установама представљају захтеви за накнаду штете који настају након смртог исхода или озбиљног нарушавања здравља пацијента. Уколико постоји сумња да је до неповољног исхода дошло услед пропуста у дијагностици, лечењу или праћењу пацијента, породица може покренути поступак за остваривање права на накнаду материјалне и нематеријалне штете. Висина оваквих захтева може бити значајна, посебно у случајевима када се утврди постојање професионалне грешке или несавесног поступања.

Поред директних трошкова који настају услед исплате одштетних захтева, здравствене установе могу бити изложене и додатним финансијским последицама. Оне укључују трошкове судских поступака, ангажовање стручних вештака, административне трошкове и друге издатке повезане са решавањем спорних ситуација. Такви трошкови могу значајно оптеретити буџет здравствене установе и утицати на њену ефикасност у пружању здравствених услуга.

Посебан значај у процени ових ризика имају случајеви неочекиваних смртних исхода. Уколико узрок смрти није јасно утврђен, постоји већа могућност настанка сумњи и покретања поступака који могу имати финансијске последице. Судско-медицинска обдукција у оваквим ситуацијама представља важан механизам за утврђивање стварног узрока смрти и разјашњавање околности које су до ње довеле.

Обдукциони налази могу показати да је смрт последица природног развоја болести, настанка компликација или стања које није било могуће спречити, чиме се смањује ризик од неоснованих финансијских захтева према здравственој установи. Са друге стране, уколико се утврди постојање пропуста, резултати обдукције омогућавају идентификовање узрока проблема и предузимање мера које могу спречити њихово понављање у будућности (41,42).

Финансијски ризици могу настати и услед непоштовања прописаних процедура, неадекватне организације рада или недовољне контроле квалитета унутар здравствене установе. У таквим случајевима могу бити изречене различите мере, укључујући новчане казне или друге облике финансијске одговорности. Анализа обдукционих налаза може допринети препознавању слабих тачака у систему рада и омогућити установама да благовремено унапреде своје процедуре.

У ширем контексту, примена судско-медицинских обдукција може се посматрати и као мера превенције финансијских губитака. Иако сама обдукција представља трошак за здравствени систем, њена вредност се огледа у могућности да спречи веће трошкове који могу настати услед дуготрајних судских спорова, неоправданих исплата или понављања истих пропуста у раду.

Дакле, финансијски ризици у здравственим установама нису ограничени само на непосредне новчане губитке, већ обухватају и шире последице по функционисање установе. Судско-медицинска обдукција својим објективним и стручним приступом доприноси смањењу ових ризика, јер омогућава утврђивање чињеница, унапређење квалитета рада и рационалније управљање ресурсима здравственог система.

4.3. Организациони ризик здравствених установа (грешке у процедурама, неадекватна организација рада)

Организациони ризици у здравственим установама представљају могућност настанка нежељених исхода услед недостатака у систему рада, неадекватне примене процедура, недовољно јасно дефинисаних одговорности или проблема у комуникацији између различитих служби. За разлику од индивидуалних грешака појединца, организациони ризици најчешће представљају последицу сложеног међусобног деловања више фактора који утичу на квалитет и безбедност здравствене заштите.

У савременој здравственој пракси, безбедност пацијената не зависи искључиво од стручности појединачног здравственог радника, већ и од начина на који је читав систем организован. Недостаци у организацији рада могу се испољити кроз кашњење у постављању дијагнозе, неадекватно праћење стања пацијента, непотпуну размену информација између здравствених тимова или неправилну примену дијагностичких и терапијских процедура.

У случајевима неочекиваног или неповољног смртог исхода, судско-медицинска обдукција има значајну улогу у идентификовању могућих организационих пропуста. Анализом обдукционих налаза, медицинске документације и података о току лечења могуће је утврдити да ли је постојао проблем у процесу пружања здравствене заштите. На тај начин обдукција не служи само утврђивању непосредног узрока смрти, већ може указати и на шире недостатке у функционисању здравственог система (43).

Посебан значај имају случајеви у којима се утврди неслагање између клиничке дијагнозе постављене током живота пацијента и коначног обдукционог налаза. Оваква неслагања могу указивати на потребу за унапређењем дијагностичких процедура, бољом организацијом рада или додатном едукацијом здравствених радника. Анализа ових случајева омогућава здравственим установама да препознају потенцијалне слабости и предузму мере како би се слични пропусти спречили у будућности (44,45).

Организациони ризици могу бити повезани и са недостатком стандардизованих процедура унутар здравствене установе. Јасно дефинисани протоколи, добра комуникација између различитих организационих јединица и правилно вођење медицинске документације

представљају важне факторе за смањење могућности грешака. Судско-медицинске обдукције доприносе овом процесу јер обезбеђују повратну информацију о резултатима здравственог поступања и омогућавају анализу стварних исхода лечења.

Поред тога, обдукциони налази могу бити значајни у процесу контроле квалитета рада здравствених установа. На основу добијених података могу се вршити анализе узрока нежељених догађаја, ревизија постојећих процедура и увођење нових мера за побољшање безбедности пацијената. На овај начин, судско-медицинска обдукција постаје део ширег система управљања квалитетом у здравству.

Важно је нагласити да циљ анализе организационих ризика није само утврђивање одговорности, већ пре свега спречавање понављања сличних случајева. Здравствени системи који користе резултате обдукционих анализа као основу за унапређење рада имају већу могућност да препознају ризичне области и благовремено примене корективне мере.

Дакле, судско-медицинска обдукција представља значајан инструмент за препознавање и смањење организационих ризика у здравственим установама. Њена вредност се не огледа само у утврђивању узрока смрти, већ и у могућности да допринесе бољој организацији рада, унапређењу медицинских процедура и повећању нивоа безбедности пацијената.

4.4. Улога судско-медицинских обдукција у смањењу дијагностичких грешака

Дијагностичке грешке представљају један од значајних изазова савремене здравствене праксе, јер могу довести до неправилног лечења, одлагања одговарајуће терапије и, у најтежим случајевима, до неповољног исхода по пацијента. Иако развој медицинске науке, савремене дијагностичке методе и унапређење здравствених процедура значајно смањују могућност грешака, одређени број неслагања између клинички постављене дијагнозе и стварног стања организма и даље постоји. У том контексту, судско-медицинска обдукција представља важан инструмент за проверу тачности дијагностичких закључака и унапређење квалитета здравствене заштите (27,38).

Основни значај обдукције у анализи дијагностичких грешака огледа се у могућности поређења података добијених током живота пацијента са стварним патолошким променама утврђеним након смрти. Клиничка дијагноза представља резултат анализе симптома, лабораторијских налаза, радиолошких и других испитивања, док обдукциони преглед омогућава директан увид у промене на органима и ткивима. На тај начин могуће је утврдити

да ли је постављена дијагноза била тачна, делимично тачна или је постојало стање које није било препознато током лечења.

Посебан значај имају случајеви у којима обдукциони налаз открије обољења која нису била дијагностикована за живота пацијента, а која су могла имати значајну улогу у настанку смртног исхода. Такви налази не представљају само оцену претходног медицинског поступања, већ представљају драгоцен извор информација за унапређење будуће клиничке праксе. Анализом оваквих случајева могу се препознати пропусти у дијагностичком процесу и створити услови за њихово спречавање.

Судско-медицинска обдукција такође доприноси побољшању дијагностичких алгоритама и медицинских протокола. Уколико се уоче понављајући обрасци пропуштених дијагноза, здравствене установе могу прилагодити своје процедуре, увести додатне контролне механизме или изменити начин процене одређених симптома и ризичних стања. На тај начин обдукција има превентивну улогу, јер знање добијено анализом смртних исхода може допринети бољој заштити живих пацијената.

Поред индивидуалног значаја за конкретан случај, резултати обдукција имају и шири значај за здравствени систем. Прикупљањем и анализом обдукционих података могу се уочити тенденције у појави одређених болести, честина одређених дијагностичких пропусти и области у којима постоји потреба за додатним усавршавањем здравствених радника. На тај начин судска медицина доприноси развоју система континуиране контроле квалитета.

Важно је нагласити да циљ анализе дијагностичких грешака путем судско-медицинских обдукција није усмерен искључиво на утврђивање одговорности појединаца. Њихов значај пре свега лежи у идентификацији могућности за побољшање здравственог система. Разумевање разлога због којих је дошло до пропуста омогућава увођење ефикаснијих превентивних мера и смањење ризика за будуће пацијенте.

У савременој медицини, судско-медицинска обдукција се због тога све више посматра као средство унапређења безбедности пацијената. Њена улога превазилази само утврђивање узрока смрти, јер представља важан механизам учења из нежељених исхода. Анализа обдукционих налаза омогућава здравственим установама да развијају боље дијагностичке приступе, унапређују стручне стандарде и смањују могућност понављања истих грешака (31,21).

Дакле, судско-медицинска обдукција има значајну улогу у смањењу дијагностичких грешака и унапређењу квалитета здравствене заштите. Она повезује медицинску анализу, контролу квалитета и управљање ризицима, чиме доприноси стварању сигурнијег и ефикаснијег здравственог система.

5. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ

Емпиријски део рада усмерен је на испитивање ставова и процена испитаника о значају судско-медицинске обдукције у систему управљања ризицима у здравственим установама. Полазећи од чињенице да обдукција представља важан извор објективних медицинских информација о узроку и околностима смрти, истраживање има за циљ да сагледа њену улогу у смањењу правних, финансијских и организационих ризика са којима се здравствени системи могу суочити.

У фокусу истраживања налази се процена доприноса судско-медицинске обдукције у обезбеђивању правне сигурности здравствених радника и установа, идентификацији потенцијалних недостатака у пружању здравствене заштите, као и унапређењу квалитета рада кроз анализу узрока неповољних исхода лечења. Посебна пажња посвећена је и економском аспектима примене обдукције, односно сагледавању њених потенцијалних дугорочних користи у односу на трошкове који могу настати услед судских поступака, одштетних захтева и организационих пропуста.

Истраживање је спроведено применом анкетног упитника, који је креиран у складу са постављеним циљевима и хипотезама рада. Испитаници су степен слагања са понуђеним тврдњама процењивали применом Ликертове скале, чиме је омогућено квантитативно сагледавање њихових ставова о различитим аспектима значаја судско-медицинске обдукције.

Добијени резултати представљају основу за анализу перцепције стручне јавности о улози судско-медицинске обдукције у управљању ризицима и омогућавају повезивање емпиријских налаза са постављеним истраживачким хипотезама.

5.1. Предмет и циљ истраживања

Предмет истраживања представља анализа значаја и улоге судско-медицинске обдукције у систему управљања ризицима у здравственим установама. Истраживање је усмерено на сагледавање начина на који судско-медицинска обдукција, кроз обезбеђивање објективних медицинских чињеница о узроку и околностима смрти, може допринети смањењу правних, финансијских и организационих ризика у здравственом систему.

Посебна пажња у оквиру истраживања усмерена је на испитивање ставова испитаника о значају обдукционих налаза у повећању правне сигурности здравствених радника и установа, спречавању неоправданих судских спорова, рационалнијем коришћењу

финансијских ресурса, као и унапређењу квалитета рада кроз препознавање могућих пропуста и побољшање здравствених процедура.

Основни циљ истраживања је да се утврди у којој мери се судско-медицинска обдукција препознаје као значајан инструмент управљања ризицима у здравственим установама и да се анализира њен допринос очувању правне сигурности, унапређењу квалитета здравствене заштите и рационалнијем управљању ресурсима.

Посебни циљеви истраживања су:

1. Испитати ставове испитаника о значају судско-медицинске обдукције у смањењу правних ризика у здравственим установама.
2. Анализирати перцепцију испитаника о економској оправданости спровођења судско-медицинских обдукција.
3. Испитати значај обдукционих налаза у унапређењу организације рада и квалитета здравствених услуга.
4. Утврдити степен сагласности испитаника са ставом да судско-медицинска обдукција представља важан механизам за унапређење система управљања ризицима у здравству.

5.2. Методологија

У оквиру емпиријског дела рада примењено је квантитативно истраживање са циљем испитивања ставова и процена испитаника о значају судско-медицинске обдукције у управљању ризицима у здравственим установама. Истраживање је засновано на примени анкетног упитника као основног инструмента за прикупљање података, што је омогућило систематично прикупљање и анализу ставова испитаника о правним, финансијским и организационим аспектима примене судско-медицинске обдукције.

Упитник је конципиран на основу предмета, циљева и постављених хипотеза истраживања. Састоји се из више целина које обухватају основне демографске карактеристике испитаника, као и тврдње које се односе на значај судско-медицинске обдукције у различитим областима управљања ризицима. За процену степена слагања са наведеним тврдњама коришћена је Ликертова скала са пет нивоа, где вредности од 1 до 5 представљају различите степене слагања испитаника са понуђеним ставовима.

Прва целина упитника односи се на опште податке о испитаницима, укључујући пол, старосну структуру, радно место и године радног искуства. Ови подаци омогућавају

сагледавање структуре узорка и анализу ставова у односу на професионално искуство и област рада испитаника.

Друга целина упитника усмерена је на испитивање значаја судско-медицинске обдукције у контексту правних ризика, односно њеног доприноса утврђивању чињеничног стања, повећању правне сигурности здравствених радника и установа, као и смањењу могућности настанка неоправданих судских спорова.

Трећа целина обухвата питања која се односе на финансијске ефекте судско-медицинске обдукције, са посебним освртом на однос трошкова спровођења обдукције и потенцијалних финансијских последица које могу настати услед судских поступака, одштетних захтева и организационих пропуста.

Четврта целина односи се на организационе ризике и испитује ставове о улози обдукционих налаза у унапређењу квалитета здравствених услуга, откривању дијагностичких грешака, едукацији здравствених радника и побољшању клиничких процедура.

Последњи део упитника усмерен је на процену економске оправданости судско-медицинске обдукције и испитивање ставова о њеним дугорочним користима за здравствени систем.

5.3. Обрада података

Обрада података у овом истраживању спроведена је применом метода дескриптивне статистике, која омогућава систематичан приказ основних карактеристика узорка и анализу ставова испитаника у односу на значај судско-медицинске обдукције у управљању ризицима у здравственим установама. С обзиром на то да је истраживање реализовано путем анкетног упитника, прикупљени подаци су након завршетка анкетирања систематизовани, проверени и припремљени за даљу статистичку обраду.

Први корак у обради података подразумевао је анализу комплетности прикупљених одговора и проверу њихове употребљивости за статистичку обраду. Након тога, подаци су категорисани према основним карактеристикама испитаника, као што су пол, старосна структура, радно место и године радног искуства, како би се добио јасан увид у структуру узорка.

Одговори на тврдње које се односе на значај судско-медицинске обдукције обрађени су применом петостепене Ликертове скале, при чему је анализиран степен слагања

испитаника са сваком појединачном тврдњом. На овај начин омогућено је утврђивање просечних вредности одговора и сагледавање општих тенденција у ставовима испитаника.

Посебне анализе спроведене су за области које представљају основне целине истраживања: правне ризике, финансијске ефекте, организационе ризике и економску оправданост судско-медицинске обдукције. За сваку од наведених области анализирана је расподела одговора испитаника, са циљем утврђивања степена прихваћености ставова о значају обдукције као инструмента за унапређење рада здравствених установа.

Добијени подаци биће приказани табеларно, уз коришћење процентуалних вредности што омогућава јаснију интерпретацију резултата. На основу обрађених података биће извршена анализа постављених хипотеза и разматрана повезаност између ставова испитаника и значаја судско-медицинске обдукције у систему управљања ризицима.

5.4. Резултати

У овом делу рада приказани су резултати емпиријског истраживања спроведеног на узорку од 804 испитаника различитих професионалних профила који су непосредно или посредно повезани са радом здравственог система и поступком судско-медицинске обдукције. Истраживање је реализовано применом анонимног анкетног упитника, а добијени резултати приказани су у складу са структуром упитника. За сваку групу питања дат је број и проценат испитаника, уз анализу и тумачење добијених резултата.

I Основни подаци

Полна структура испитаника представља један од основних показатеља структуре узорка и приказује заступљеност мушкараца и жена који су учествовали у истраживању. Расподела испитаника према полу приказана је у Табели 1.

Табела 1. Пол испитаника

Пол	Број испитаника	Проценат
Мушки	296	36,8%
Женски	508	63,2%
Укупно	804	100,0%

Старосна структура испитаника представља једну од основних карактеристика узорка и омогућава увид у заступљеност различитих генерацијских група у истраживању. Расподела испитаника према старосним категоријама приказана је у Табели 2.

Табела 2. Старосна структура испитаника

Старост	Број испитаника	Проценат
До 35 година	214	26,6%
36–45 година	253	31,5%
46–55 година	217	27%
Преко 55 година	120	14,9%
Укупно	804	100,0%

Највећи број учесника истраживања припада старосној групи од 36 до 45 година (31,5%), затим групи од 46 до 55 година (27,0%), док је 26,6% испитаника млађе од 35 година. Најмањи удео чине испитаници старији од 55 година (14,9%). Оваква расподела указује да су у истраживању најзаступљенији испитаници средње животне доби, односно особе које поседују значајно професионално искуство и активно учествују у раду здравственог система.

Професионална структура испитаника има посебан значај за тумачење резултата истраживања, будући да различити профили стручњака имају различита искуства и степен укључености у поступак судско-медицинске обдукције и управљање ризицима у здравственим установама, па је било значајно обезбедити заступљеност различитих професионалних група које су непосредно или посредно повезане са овом облашћу. Расподела испитаника према радном месту приказана је у Табели 3.

Табела 3. Радно место испитаника

Радно место	Број испитаника	Проценат
Специјалиста судске медицине и специјалиста патологије	69	8,5%
Здравствени радници	450	56%
Правници	141	17,5%
Менаџмент здравствене установе	144	18%
Укупно	804	100,0%

Из приказаних података може се уочити да су најбројнију групу испитаника чинили здравствени радници (64,5%), од чега су са 8,5% били заступљени лекари специјалисти судске медицине и специјалисти патологије. Учешће правника (17,5%) и представника менаџмента здравствених установа (18%) омогућило је да се проблематика судско-медицинске обдукције и управљања ризицима сагледа из више професионалних и организационих перспектива. Оваква професионална структура узорка доприноси

свеобухватнијем разумевању правних, организационих и економских аспеката судско-медицинске обдукције у систему здравствене заштите.

Радно искуство представља важан фактор који може утицати на формирање ставова испитаника о значају судско-медицинске обдукције и њеној улози у систему управљања ризицима у здравственим установама. Расподела испитаника према дужини радног стажа приказана је у Табели 4.

Табела 4. Године радног искуства испитаника

Године радног искуства	Број испитаника	Проценат
До 5 година	166	20,6%
6–10 година	198	24,6%
11–20 година	225	28%
Преко 20 година	215	26,8%
Укупно	804	100,0%

Из приказаних резултата може се уочити да су у истраживању биле заступљене све категорије радног искуства, при чему је највећи број испитаника имао између 11 и 20 година радног стажа (28,0%). Веома сличан удео чинили су испитаници са више од 20 година радног искуства (26,8%), као и они са 6 до 10 година стажа (24,6%), док је најмање било испитаника са до пет година радног искуства (20,6%). Оваква расподела указује на добру заступљеност како искуснијих, тако и млађих професионалаца, што доприноси свеобухватнијем сагледавању ставова о улози судско-медицинске обдукције из перспективе различитих нивоа професионалног искуства.

На основу приказаних демографских карактеристика може се закључити да је истраживање обухватило испитанике различитих старосних група, нивоа професионалног искуства и области рада. Разноврсност узорка, који је укључио здравствене раднике различитих специјалности, правнике и представнике менаџмента здравствених установа, омогућава свеобухватније сагледавање ставова о значају судско-медицинске обдукције у систему управљања ризицима.

Овако формиран узорак пружа могућност да се предмет истраживања анализира из више професионалних перспектива, што је од посебног значаја за даљу интерпретацију резултата који се односе на правне, финансијске и организационе аспекте примене судско-медицинске обдукције.

II Правни ризици

Правни ризици представљају један од значајних изазова у функционисању здравствених установа, посебно у ситуацијама када постоји сумња у узрок смрти, могући пропуст у лечењу или потреба за утврђивањем чињеничног стања. Судско-медицинска обдукција има важну улогу у обезбеђивању објективних медицинских чињеница које могу допринети разјашњењу околности смртог исхода, заштити права пацијената и њихових породица, али и повећању правне сигурности здравствених радника и установа.

У наставку су приказани резултати ставова испитаника о значају судско-медицинске обдукције у контексту смањења правних ризика.

Табела 5. Судско-медицинска обдукција доприноси заштити права пацијената и њихових породица кроз утврђивање чињеничног стања

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	8	1%
2 – Не слажем се	25	3,1%
3 – Не могу да проценим	89	11,1%
4 – Слажем се	334	41,5%
5 – У потпуности се слажем	348	43,1%
Укупно	804	100,0%

Добијени резултати показују висок степен сагласности испитаника са тврдњом да судско-медицинска обдукција доприноси заштити права пацијената и њихових породица кроз објективно утврђивање чињеничног стања. Наиме, чак 84,8% испитаника је навело да се слаже или у потпуности слаже са овом тврдњом. Неутралан став заузело је 11,1% испитаника, док је неслагање исказао мали број учесника истраживања (4,1%). Овакви резултати указују да испитаници препознају значај судско-медицинске обдукције као инструмента који обезбеђује транспарентност, објективност и поуздану медицинску основу за разјашњење околности смртог исхода. Низак проценат негативних одговора додатно потврђује да испитаници препознају њену улогу у обезбеђивању објективног утврђивања околности смрти, што може допринети већој правној сигурности здравствених радника и здравствених установа.

Табела 6. Резултати судско-медицинске обдукције могу се сматрати значајним инструментом за смањење правне одговорности здравствених установа.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	9	1,1%
2 – Не слажем се	32	4%
3 – Не могу да проценим	122	15,2%
4 – Слажем се	381	47,4%
5 – У потпуности се слажем	260	32,3%
Укупно	804	100,0%

Добијени резултати показују да испитаници у великој мери препознају значај судско-медицинске обдукције као инструмента који може допринети смањењу правне одговорности здравствених установа. Највећи број испитаника, њих 381 (47,4%), слаже се са наведеном тврдњом, док се 260 испитаника (32,3%) у потпуности слаже, што укупно чини 79,7% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 122 испитаника (15,2%), док је свега 5,1% учесника истраживања изразило неслагање.

Оваква расподела одговора указује да већина испитаника сматра да резултати судско-медицинске обдукције имају значајну улогу у смањењу правне одговорности здравствених установа. Благовремено и стручно утврђивање узрока и околности смрти доприноси објективном сагледавању спорних случајева, обезбеђује поуздану стручну основу за доношење одлука и може представљати значајан елемент у заштити здравствених установа од неоснованих правних захтева. Истовремено, мањи број неутралних и негативних одговора указује да део испитаника ипак сматра да на степен правне одговорности утичу и бројни други организациони, стручни и правни фактори, а не искључиво резултати судско-медицинске обдукције.

Табела 7. Налази судско-медицинске обдукције смањују могућност покретања судских спорова

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	9	1,1%
2 – Не слажем се	54	6,7%
3 – Не могу да проценим	173	21,5%
4 – Слажем се	360	44,8%
5 – У потпуности се слажем	208	25,9%
Укупно	804	100,0%

Приказани подаци указују да већина испитаника сматра да налази судско-медицинске обдукције могу допринети смањењу могућности покретања судских спорова. Са наведеном тврдњом слаже се 360 испитаника (44,8%), док се 208 испитаника (25,9%) у потпуности слаже, што чини укупно 70,7% позитивних одговора. Неутралан став заузело је 173 испитаника (21,5%), док је 7,8% испитаника изразило неслагање са наведеном тврдњом.

Добијени резултати указују да испитаници препознају значај судско-медицинске обдукције у превенцији потенцијалних судских спорова, пре свега захваљујући могућности да се на основу стручних и објективних налаза разјасне околности и узрок смрти. Ипак, нешто већи удео неутралних одговора у односу на претходна питања може указивати на то да део испитаника сматра да покретање судских поступака не зависи искључиво од резултата обдукције, већ и од других фактора, као што су квалитет медицинске документације, комуникација са породицом пацијента, организација рада здравствене установе и важећи правни оквир. Управо због тога, судско-медицинска обдукција може се посматрати као један од значајних, али не и јединих механизма за смањење ризика од настанка судских спорова.

Табела 8. Судско-медицинска обдукција повећава правну сигурност здравствених радника

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	4	0,5%
2 – Не слажем се	32	4%
3 – Не могу да проценим	97	12,1%
4 – Слажем се	373	46,5%
5 – У потпуности се слажем	298	36,9%
Укупно	804	100,0%

Резултати приказани у Табели 8 показују да испитаници у великој мери препознају допринос судско-медицинске обдукције у јачању правне сигурности здравствених радника. Највећи број испитаника, њих 373 (46,5%), слаже се са наведеном тврдњом, док се 298 испитаника (36,9%) у потпуности слаже, што укупно чини 83,4% позитивних одговора. Неутралан став заузело је 97 испитаника (12,1%), док је неслагање исказало свега 4,5% испитаника.

Овакви резултати указују да већина испитаника судско-медицинску обдукцију препознаје као важан механизам за јачање професионалне и правне сигурности здравствених радника. Објективно утврђивање узрока и околности смрти, засновано на стручним и научно утемељеним налазима, може допринети отклањању сумњи у правилност

поступања током лечења и обезбедити релевантне доказе у случају покретања правних поступака. Управо због тога, резултати обдукције не представљају само медицински документ, већ и значајан елемент заштите здравствених радника, доприносећи већем осећају професионалне сигурности и поверењу у законитост и стручност њиховог рада.

Табела 9. Судско-медицинска обдукција доприноси већој транспарентности рада здравствених установа.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	1	0,1%
2 – Не слажем се	20	2,5%
3 – Не могу да проценим	97	12,1%
4 – Слажем се	378	47,1%
5 – У потпуности се слажем	308	38,2%
Укупно	804	100,0%

Приказани резултати показују да испитаници у великој мери препознају улогу судско-медицинске обдукције у унапређењу транспарентности рада здравствених установа. Највећи број испитаника, њих 378 (47,1%), слаже се са наведеном тврдњом, док се 308 испитаника (38,2%) у потпуности слаже, тако да укупан удео позитивних одговора износи 85,3%. Неутралан став заузело је 97 испитаника (12,1%), док је неслагање исказало свега 2,6% учесника истраживања.

Изражен степен сагласности указује да испитаници транспарентност препознају као једну од значајних вредности судско-медицинске обдукције. Доступност стручних и објективних налаза доприноси већој отворености у сагледавању околности смртног исхода, омогућава јасније утврђивање чињеница и јача поверење у поступање здравствених установа. На тај начин, судско-медицинска обдукција не доприноси само расветљавању појединачних случајева, већ и изградњи система у којем су одговорност, објективност и транспарентност важни елементи квалитетног и безбедног пружања здравствене заштите.

Анализа резултата који се односе на **правне аспекте** судско-медицинске обдукције показује да испитаници у великој мери препознају њен значај у управљању правним ризицима у здравственим установама. Код свих анализираних тврдњи доминирали су позитивни одговори, што указује на висок степен сагласности да судско-медицинска обдукција представља важан инструмент за смањење правне одговорности здравствених установа, јачање правне сигурности здравствених радника, превенцију судских спорова и унапређење транспарентности у раду здравственог система.

Посебно је значајно што су испитаници највећи степен сагласности исказали са тврдњама које се односе на смањење правних ризика и повећање транспарентности рада

здравствених установа, што указује на широко прихваћен став да обдукциони налази имају значај не само у медицинском, већ и у правном контексту. Истовремено, нешто већи број неутралних одговора код појединих питања указује да део испитаника сматра како правна заштита здравствених установа зависи и од других фактора, као што су квалитет медицинске документације, примена стручних процедура, организација рада и важећи правни прописи.

У целини посматрано, добијени резултати потврђују да се судско-медицинска обдукција у савременом здравственом систему не доживљава искључиво као поступак утврђивања узрока смрти, већ као значајан инструмент који доприноси јачању правне сигурности, објективности у процени спорних случајева и изградњи поверења у рад здравствених установа. Такви налази пружају основу за даље разматрање економских и организационих ефеката судско-медицинске обдукције, који су предмет наредних делова истраживања.

Добијени резултати подржавају прву хипотезу истраживања, према којој судско-медицинска обдукција доприноси смањењу правних ризика у здравственим установама.

III Финансијски ефекти

Финансијски ризици представљају значајан аспект управљања здравственим установама, посебно у ситуацијама када нејасан узрок смрти или непотпуно утврђене чињенице могу довести до покретања судских поступака, одштетних захтева и додатних трошкова. Судско-медицинска обдукција, поред своје основне медицинске и правне улоге, може имати значајан утицај и на рационално управљање финансијским ресурсима кроз обезбеђивање објективних медицинских доказа и спречавање непотребних спорова.

У наставку су приказани резултати ставова испитаника о економским аспектима судско-медицинске обдукције и њеном потенцијалном доприносу смањењу финансијских ризика у здравственим установама.

Табела 10. Судско-медицинска обдукција смањује трошкове који настају услед судских спорова.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	11	1,4%
2 – Не слажем се	45	5,6%
3 – Не могу да проценим	231	28,8%
4 – Слажем се	337	42%
5 – У потпуности се слажем	180	22,2%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 10 показују да већина испитаника сматра да судско-медицинска обдукција доприноси смањењу трошкова који могу настати као последица судских спорова. Са наведеном тврдњом слаже се 337 испитаника (42,0%), док се 180 испитаника (22,4%) у потпуности слаже, што укупно чини 64,4% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 231 испитаник (28,8%), док је 7,0% испитаника изразило неслагање са наведеном тврдњом.

Добијени резултати указују да испитаници препознају економске користи судско-медицинске обдукције, али у нешто мањој мери него њене правне ефекте. Значајан удео неутралних одговора може се објаснити чињеницом да процена финансијских последица судских спорова захтева познавање економских и правних аспеката функционисања здравственог система, са којима нису сви испитаници непосредно упознати. Ипак, преовлађујући позитивни ставови указују на уверење да благовремено и објективно утврђивање узрока смрти може допринети смањењу трошкова повезаних са дуготрајним судским поступцима, одштетним захтевима и другим правним последицама по здравствене установе.

Табела 11. Трошкови спровођења обдукције мањи су од потенцијалних трошкова одштетних захтева.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	9	1,1%
2 – Не слажем се	43	5,3%
3 – Не могу да проценим	251	31,3%
4 – Слажем се	303	37,8%
5 – У потпуности се слажем	198	24,5%
Укупно	804	100,0%

Приказани подаци показују да већина испитаника сматра да су трошкови спровођења судско-медицинске обдукције мањи од потенцијалних трошкова који могу настати услед одштетних захтева. Са овом тврдњом слаже се 303 испитаника (37,8%), док се 198 испитаника (24,6%) у потпуности слаже, што укупно чини 62,4% позитивних одговора. Неутралан став заузело је 251 испитаник (31,3%), док је неслагање исказало 6,4% учесника истраживања.

Добијени резултати указују да испитаници препознају економску оправданост спровођења судско-медицинске обдукције, али истовремено показују изванредан степен опрезности приликом процене односа између трошкова обдукције и потенцијалних одштетних захтева. Висок удео неутралних одговора може се објаснити чињеницом да већина здравствених радника није непосредно укључена у финансијско пословање

здравствених установа нити располаже подацима о висини трошкова судских поступака и исплаћених одштета. Ипак, преовлађујући позитивни ставови указују да испитаници препознају судско-медицинску обдукцију као инвестицију која, кроз превенцију спорова и обезбеђивање релевантних стручних доказа, може допринети смањењу укупних финансијских издатака здравствених установа.

Табела 12. Судско-медицинска обдукција је економски оправдана са становишта здравственог система.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	2	0,2%
2 – Не слажем се	21	2,6%
3 – Не могу да проценим	173	21,7%
4 – Слажем се	379	47,4%
5 – У потпуности се слажем	229	28,1%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 12 указују да већина испитаника сматра да је судско-медицинска обдукција економски оправдана са становишта здравственог система. Са наведеном тврдњом слаже се 379 испитаника (47,4%), док се 226 испитаника (28,1%) у потпуности слаже, што укупно чини 75,5% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 173 испитаника (21,7%), док је неслагање забележено код свега 2,8% учесника истраживања.

Добијени резултати показују да испитаници судско-медицинску обдукцију не посматрају као додатни трошак здравственог система, већ као поступак који може имати значајне дугорочне економске користи. Благовремено утврђивање узрока смрти, спречавање неоснованих судских спорова и унапређење квалитета здравствене заштите представљају факторе који могу допринети рационалнијем коришћењу расположивих ресурса. У односу на претходна питања, већи степен сагласности указује да испитаници лакше процењују економску оправданост обдукције на нивоу здравственог система у целини него директан однос између трошкова њеног спровођења и потенцијалних финансијских последица судских поступака.

Табела 13. Судско-медицинска обдукција доприноси рационалнијем коришћењу финансијских ресурса здравствене установе.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	6	0,7%
2 – Не слажем се	33	4,1%
3 – Не могу да проценим	230	28,7%
4 – Слажем се	352	44%
5 – У потпуности се слажем	183	22,5%
Укупно	804	100,0%

Приказани родаци показују да већина испитаника сматра да судско-медицинска обдукција доприноси рационалнијем коришћењу финансијских ресурса здравствених установа. Са наведеном тврдњом слаже се 352 испитаника (44,0%), док се 183 испитаника (22,5%) у потпуности слаже, што укупно чини 66,5% позитивних одговора. Неутралан став заузело је 230 испитаника (28,7%), док је неслагање исказало 39 испитаника (4,8%).

Овакви резултати указују да испитаници препознају потенцијал судско-медицинске обдукције да допринесе ефикаснијем управљању расположивим финансијским ресурсима здравствених установа. Правовремено и стручно утврђивање узрока смрти може смањити потребу за додатним поступцима, ограничити трошкове који настају услед дуготрајних правних спорова и омогућити рационалније планирање ресурса. Истовремено, релативно висок удео неутралних одговора указује да део испитаника нема довољно непосредних сазнања о финансијским ефектима овог поступка, што је и разумљиво имајући у виду различите професионалне профиле учесника истраживања. Ипак, преовлађујући позитивни ставови потврђују да се судско-медицинска обдукција у значајној мери препознаје као поступак који, поред свог медицинског и правног значаја, може имати и важну економску улогу у функционисању здравственог система.

Табела 14. Благовремено утврђивање узрока смрти смањује непотребне трошкове лечења и правних поступака.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	10	1,2%
2 – Не слажем се	39	4,9%
3 – Не могу да проценим	152	19%
4 – Слажем се	383	47,8%
5 – У потпуности се слажем	220	27,1%
Укупно	804	100,0%

Резултати показују да већина испитаника сматра да благовремено утврђивање узрока смрти доприноси смањењу непотребних трошкова лечења и правних поступака. Са наведеном тврдњом слаже се 383 испитаника (47,8%), док се 220 испитаника (27,1%) у потпуности слаже, што укупно чини 74,9% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 152 испитаника (19,0%), док је неслагање забележено код 49 испитаника (6,1%).

Добијени резултати указују да испитаници препознају значај благовременог утврђивања узрока смрти као важног предуслова за спречавање непотребних трошкова у здравственом систему. Правовремено добијени обдукциони налази могу омогућити брже разјашњење спорних околности, смањити потребу за додатним дијагностичким, административним и правним поступцима, као и допринети ефикаснијем доношењу одлука. Висок степен сагласности испитаника потврђује да се економски значај судско-медицинске обдукције не огледа искључиво у смањењу потенцијалних одштетних захтева, већ и у рационалнијем коришћењу ресурса кроз благовремено разјашњење узрока смрти и избегавање непотребних трошкова који могу настати услед неизвесности или одлагања поступака.

Анализа резултата који се односе на **економске аспекте** судско-медицинске обдукције показује да испитаници у великој мери препознају њен значај не само као медицинског и правног поступка, већ и као економски оправдане мере у оквиру здравственог система. Иако спровођење судско-медицинске обдукције подразумева одређене непосредне финансијске издатке, већина испитаника сматра да њене дугорочне користи превазилазе трошкове њеног спровођења, пре свега кроз смањење финансијских последица судских спорова, рационалније коришћење ресурса и благовремено разјашњење околности смртог исхода.

Највећи степен сагласности забележен је код става да је судско-медицинска обдукција економски оправдана са становишта здравственог система (75,5%), као и код тврдње да благовремено утврђивање узрока смрти доприноси смањењу непотребних трошкова лечења и правних поступака (74,9%). Више од две трећине испитаника сматра да судско-медицинска обдукција омогућава рационалније коришћење финансијских ресурса здравствених установа (66,5%), док значајан број испитаника препознаје њен допринос смањењу трошкова који настају услед судских спорова (64,2%) и сматра да су трошкови њеног спровођења мањи од потенцијалних трошкова одштетних захтева (62,3%).

У односу на претходну област истраживања, у овом сегменту уочен је нешто већи број неутралних одговора, што указује да процена економских ефеката судско-медицинске обдукције представља сложеније питање и да зависи од познавања финансијских, организационих и правних аспеката функционисања здравственог система. Ипак, доминантно позитивни ставови испитаника потврђују да се судско-медицинска обдукција

не доживљава као искључиво додатни трошак, већ као поступак који може допринети ефикаснијем управљању финансијским ресурсима, смањењу непотребних издатака и дугорочној економској одрживости здравствених установа.

На основу добијених резултата може се закључити да су ставови испитаника у складу са другом хипотезом истраживања, према којој спровођење судско-медицинских обдукција има позитиван утицај на смањење финансијских трошкова који настају услед судских спорова, одштетних захтева и других економских последица повезаних са неразјашњеним смртним исходима.

IV Организациони ризици

Организациони ризици у здравственим установама представљају значајан аспект управљања квалитетом здравствене заштите, јер се односе на начин организације рада, примену стручних процедура, контролу квалитета и унапређење безбедности пацијената. У том контексту, судско-медицинска обдукција има значајну улогу не само у утврђивању узрока смрти, већ и у препознавању могућих недостатака у дијагностичком и терапијском процесу, као и у идентификацији области у којима је могуће унапредити рад здравствених установа.

Обдукциони налази могу представљати важан извор стручних информација које доприносе анализи медицинских поступака, едукацији здравствених радника и развоју квалитетнијих клиничких протокола. На тај начин, судско-медицинска обдукција постаје један од механизма континуираног учења и превенције будућих пропуста у здравственом систему.

У наставку су приказани резултати истраживања који се односе на ставове испитаника о доприносу судско-медицинске обдукције смањењу организационих ризика и унапређењу квалитета рада здравствених установа.

Табела 15. Судско-медицинска обдукција доприноси побољшању квалитета здравствених услуга.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	14	1,7%
2 – Не слажем се	49	6%
3 – Не могу да проценим	87	10,8%
4 – Слажем се	369	46%
5 – У потпуности се слажем	285	35,5%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 15 показују да већина испитаника сматра да судско-медицинска обдукција значајно доприноси побољшању квалитета здравствених услуга. Са наведеном тврдњом слаже се 369 испитаника (46%), док се 285 испитаника (35,5%) у потпуности слаже, што укупно чини 81,5% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 87 испитаника (10,8%), док је неслагање забележено код 63 испитаника (7,7%).

Добијени резултати указују да испитаници препознају судско-медицинску обдукцију као важан инструмент унапређења квалитета здравствене заштите. Анализа обдукционих налаза омогућава проверу тачности клиничких дијагноза, сагледавање евентуалних одступања у дијагностичком и терапијском поступку, као и стицање нових сазнања која могу бити од значаја за унапређење свакодневне клиничке праксе. На тај начин, судско-медицинска обдукција има значај не само у расветљавању појединачних случајева, већ и као механизам континуираног унапређења квалитета здравствених услуга, јачања безбедности пацијената и развоја здравственог система заснованог на учењу из сопствене праксе.

Табела 16. Обдукциони налази помажу у откривању дијагностичких грешака.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	1	0,1%
2 – Не слажем се	24	3%
3 – Не могу да проценим	69	8,6%
4 – Слажем се	382	47,7%
5 – У потпуности се слажем	328	40,6%
Укупно	804	100,0%

Приказани подаци показују да испитаници у изузетно великој мери препознају значај обдукционих налаза у откривању дијагностичких грешака. Са наведеном тврдњом слаже се 382 испитаника (47,7%), док се 328 испитаника (40,8%) у потпуности слаже, што укупно чини 88,3% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 69 испитаника (8,6%), док је неслагање забележено код свега 25 испитаника (3,1%).

Овако висок степен сагласности указује да испитаници судско-медицинску обдукцију препознају као један од најзначајнијих механизма за проверу тачности клиничке дијагнозе и процену квалитета пружене здравствене заштите. Обдукциони налази омогућавају упоређивање клиничких и патолошких дијагноза, чиме се могу идентификовати евентуалне дијагностичке грешке, пропусти у процесу лечења или патолошке промене које нису биле препознате током живота пацијента. На тај начин, судско-медицинска обдукција представља важан извор повратних информација за здравствене раднике и здравствене установе.

Поред значаја за процену појединачних случајева, откривање дијагностичких неслагања има и шири организациони значај. Анализа обдукционих налаза може указати на потребу за унапређењем дијагностичких процедура, применом савременијих дијагностичких метода, изменом клиничких протокола и додатном едукацијом здравствених радника. На тај начин се смањује могућност понављања истих грешака, унапређује безбедност пацијената и подстиче континуирано побољшање квалитета здравствених услуга.

Доминантно позитивни ставови испитаника потврђују да се судско-медицинска обдукција не посматра само као поступак утврђивања узрока смрти, већ и као важан инструмент контроле квалитета, стручне евалуације клиничког рада и унапређења здравственог система. Управо зато обдукциони налази имају вишеструки значај – како за утврђивање чињеница у појединачним случајевима, тако и за развој безбедније, квалитетније и ефикасније здравствене праксе.

Табела 17. Резултати обдукције доприносе едукацији и стручном усавршавању здравствених радника.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	6	0,7%
2 – Не слажем се	25	3,1%
3 – Не могу да проценим	65	8,1%
4 – Слажем се	370	46,3%
5 – У потпуности се слажем	338	41,8%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 17 показују да испитаници у изузетно великој мери препознају значај резултата судско-медицинске обдукције за едукацију и стручно усавршавање здравствених радника. Са наведеном тврдњом слаже се 370 испитаника (46,3%), док се 338 испитаника (42,0%) у потпуности слаже, што укупно чини 88,1% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 65 испитаника (8,1%), док је неслагање забележено код свега 31 испитаника (3,8%).

Овако висок степен сагласности указује да испитаници судско-медицинску обдукцију не посматрају искључиво као дијагностички или форензички поступак, већ и као значајан извор стручног знања и континуираног професионалног усавршавања. Обдукциони налази омогућавају здравственим радницима да упореде клиничке претпоставке са патолошким налазима, стекну бољи увид у ток и исход болести и критички сагледају донете

дијагностичке и терапијске одлуке. На тај начин се проширују стручна знања, развија клиничко размишљање и унапређују професионалне компетенције здравствених радника.

Поред индивидуалног значаја, резултати судско-медицинске обдукције имају важну улогу и у организованим облицима медицинске едукације. Анализа обдукционих налаза представља вредан наставни ресурс током основног и последипломског образовања, као и у програмима континуиране медицинске едукације. Разматрање стварних клиничких случајева омогућава боље разумевање патофизиолошких процеса, препознавање потенцијалних дијагностичких изазова и усвајање искустава која могу допринети квалитетнијем збрињавању будућих пацијената.

Доминантно позитивни ставови испитаника потврђују да се судско-медицинска обдукција препознаје као важан инструмент преноса знања, унапређења стручних компетенција и развоја културе континуираног учења у здравственом систему. Управо захваљујући својој образовној вредности, обдукција има значај који превазилази утврђивање узрока смрти и представља важан фактор унапређења квалитета здравствене заштите и професионалног развоја здравствених радника.

Табела 18. Резултати обдукције доприносе унапређењу клиничких протокола и процедура.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	8	1%
2 – Не слажем се	20	2,5%
3 – Не могу да проценим	72	9%
4 – Слажем се	371	46,2%
5 – У потпуности се слажем	333	41,3%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 18 показују да испитаници у великој мери препознају значај резултата судско-медицинске обдукције за унапређење клиничких протокола и процедура. Са наведеном тврдњом слаже се 371 испитаник (46,2%), док се 333 испитаника (41,4%) у потпуности слаже, што укупно чини 87,5% позитивних одговора. Неутралан став исказала су 72 испитаника (9,0%), док је неслагање забележено код свега 28 испитаника (3,5%).

Овако висок степен сагласности указује да испитаници препознају судско-медицинску обдукцију као важан извор информација за континуирано унапређење клиничке праксе. Обдукциони налази омогућавају идентификацију евентуалних одступања између

клиничких процена и стварног патолошког налаза, што представља основу за преиспитивање постојећих дијагностичких и терапијских поступака. Анализа ових података може допринети унапређењу клиничких смерница, прецизнијем дефинисању процедура и развоју ефикаснијих модела лечења заснованих на искуствима из праксе.

Поред непосредног утицаја на клинички рад, резултати судско-медицинске обдукције имају значај и за организацију система управљања квалитетом у здравственим установама. Уочени недостаци и идентификоване могућности за побољшање могу послужити као основ за ревизију интерних процедура, увођење корективних мера и унапређење стандарда рада. На тај начин, обдукција постаје значајан инструмент континуираног праћења и унапређења квалитета здравствене заштите, заснованог на објективним и проверљивим стручним чињеницама.

Доминантно позитивни ставови испитаника потврђују да се судско-медицинска обдукција препознаје као важан механизам за развој клиничке праксе и унапређење здравственог система. Њени резултати не доприносе само анализи појединачних случајева, већ представљају драгоцену основу за унапређење протокола, повећање безбедности пацијената и континуирано подизање квалитета здравствених услуга.

Табела 19. Судско-медицинска обдукција смањује организационе ризике у здравственим установама.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	13	1,6%
2 – Не слажем се	41	5,1%
3 – Не могу да проценим	162	20,3%
4 – Слажем се	368	46%
5 – У потпуности се слажем	220	27%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 19 показују да већина испитаника сматра да судско-медицинска обдукција доприноси смањењу организационих ризика у здравственим установама. Са наведеном тврдњом слаже се 368 испитаника (46,0%), док се 220 испитаника (27%) у потпуности слаже, што укупно чини 73,1% позитивних одговора. Неутралан став исказала су 162 испитаника (20,3%), док је неслагање забележено код 54 испитаника (6,7%).

Добијени резултати указују да испитаници препознају судско-медицинску обдукцију као важан елемент система управљања организационим ризицима у здравственим установама. Правовремена анализа обдукционих налаза омогућава препознавање системских недостатака, идентификацију потенцијалних пропуста у организацији рада и

сагледавање фактора који могу утицати на квалитет и безбедност пружене здравствене заштите. На основу таквих сазнања могу се планирати и спроводити корективне мере које доприносе унапређењу организације рада и смањењу вероватноће понављања истих пропуста.

Иако је у овом питању забележен нешто већи удео неутралних одговора у односу на претходне тврдње из ове области, доминантно позитивни ставови указују да већина испитаника препознаје организациони значај судско-медицинске обдукције. Разлог већег броја неодлучних одговора може се довести у везу са чињеницом да процена организационих ризика захтева шире познавање начина функционисања здравствених установа и процеса управљања квалитетом, што није подједнако блиско свим професионалним групама обухваћеним истраживањем.

Посматрано у целини, добијени резултати потврђују да судско-медицинска обдукција има значај који превазилази утврђивање узрока смрти. Њени налази представљају драгоцен извор информација за анализу организационих слабости, унапређење система управљања квалитетом, повећање безбедности пацијената и континуирано унапређење рада здравствених установа. На тај начин, судско-медицинска обдукција постаје важан инструмент превенције организационих ризика и јачања укупне ефикасности здравственог система.

На основу добијених резултата може се закључити да ставови испитаника подржавају трећу хипотезу истраживања, према којој судско-медицинска обдукција доприноси смањењу организационих ризика кроз унапређење дијагностичке тачности, контролу квалитета и развој бољих процедура у здравственим установама.

Анализа резултата који се односе на **организационе аспекте** судско-медицинске обдукције показује да испитаници у великој мери препознају њен значај за унапређење квалитета здравствених услуга и ефикасније функционисање здравствених установа. Добијени резултати указују да се судско-медицинска обдукција не посматра само као поступак утврђивања узрока смрти, већ и као важан инструмент континуираног унапређења клиничке праксе, управљања квалитетом и смањења организационих ризика.

Највећи степен сагласности забележен је код тврдње да резултати обдукције помажу у откривању дијагностичких грешака, са 88,3% позитивних одговора. Веома висок ниво сагласности забележен је и код става да резултати обдукције доприносе едукацији и стручном усавршавању здравствених радника (88,1%), као и код тврдње да доприносе унапређењу клиничких протокола и процедура (87,5%). Такође, већина испитаника сматра да судско-медицинска обдукција побољшава квалитет здравствених услуга (81,5%) и доприноси смањењу организационих ризика у здравственим установама (73,1%).

Добијени резултати указују да испитаници препознају судско-медицинску обдукцију као значајан механизам за унапређење организације рада здравствених установа. Обдукциони налази омогућавају критичку анализу клиничке праксе, идентификацију дијагностичких и организационих пропуста, унапређење клиничких процедура и континуирано стручно усавршавање здравствених радника. На тај начин стварају се услови за повећање безбедности пацијената, јачање система управљања квалитетом и ефикасније функционисање здравствених установа.

Иако је код појединих тврдњи забележен нешто већи број неутралних одговора, посебно када је реч о процени организационих ризика, доминантно позитивни ставови испитаника потврђују да се организациони значај судско-медицинске обдукције јасно препознаје у свим сегментима здравственог система. Њена улога превазилази утврђивање узрока смрти и обухвата континуирано унапређење квалитета рада, развој стручних компетенција и јачање организационе ефикасности.

На основу добијених резултата може се закључити да ставови испитаника подржавају трећу хипотезу истраживања, према којој судско-медицинска обдукција значајно доприноси унапређењу организације рада и квалитета здравствених услуга.

V Економска оправданост

Економска оправданост судско-медицинске обдукције представља важан аспект процене њене укупне вредности у оквиру здравственог система. Иако спровођење судско-медицинске обдукције захтева одређена материјална средства, њен значај се не ограничава само на непосредне трошкове поступка, већ се огледа и у потенцијалним дугорочним користима које произилазе из тачног утврђивања узрока смрти, смањења правних спорова, спречавања непотребних издатака и унапређења квалитета здравствене заштите.

Управљање ресурсима у здравственим установама подразумева проналажење равнотеже између неопходних улагања и ефеката који се тим улагањима постижу. У том смислу, судско-медицинска обдукција може се посматрати као инвестиција у безбедност пацијената, правну сигурност здравствених радника и ефикасније функционисање здравственог система.

У овом делу истраживања анализирани су ставови испитаника о економској вредности судско-медицинске обдукције, њеној дугорочној исплативости и оправданости додатних улагања у развој ове области.

Табела 20. Користи судско-медицинске обдукције превазилазе трошкове њеног спровођења.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	16	2%
2 – Не слажем се	50	6,2%
3 – Не могу да проценим	241	30,1%
4 – Слажем се	316	39,5%
5 – У потпуности се слажем	181	22,2%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 20 показују да већина испитаника сматра да користи судско-медицинске обдукције превазилазе трошкове њеног спровођења. Са наведеном тврдњом слаже се 316 испитаника (39,5%), док се 181 испитаник (22,5%) у потпуности слаже, што укупно чини 61,7% позитивних одговора. Неутралан став исказао је 241 испитаник (30,1%), док је неслагање забележено код 66 испитаника (8,2%).

Добијени резултати указују да већина испитаника судско-медицинску обдукцију посматра као поступак чије су користи веће од непосредних финансијских издатака неопходних за њено спровођење. Оваква оцена не односи се искључиво на економске ефекте, већ обухвата и њен значај за утврђивање узрока смрти, унапређење квалитета здравствене заштите, повећање правне сигурности и јачање поверења у рад здравствених установа. Испитаници, дакле, вредност судско-медицинске обдукције сагледавају кроз њен укупан допринос функционисању здравственог система, а не само кроз директне трошкове њеног спровођења.

Истовремено, релативно висок удео неутралних одговора указује да део испитаника није могао са сигурношћу да процени однос између користи и трошкова судско-медицинске обдукције. Такав резултат је разумљив, будући да оваква процена подразумева истовремено сагледавање медицинских, правних, организационих и економских аспеката њене примене. Ипак, чињеница да је број позитивних одговора вишеструко већи од броја негативних указује на преовлађујући став да судско-медицинска обдукција представља оправдано улагање чији значај далеко превазилази трошкове њеног спровођења.

Табела 21. Потребно је повећати финансијска средства за спровођење судско-медицинских обдукција.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	4	0,5%
2 – Не слажем се	33	4,1%
3 – Не могу да проценим	186	23,2%
4 – Слажем се	348	43,4%
5 – У потпуности се слажем	233	28,8%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 21 показују да већина испитаника сматра да је потребно повећати финансијска средства намењена спровођењу судско-медицинских обдукција. Са наведеном тврдњом слаже се 348 испитаника (43,4%), док се 233 испитаника (28,8%) у потпуности слаже, што укупно чини 72,2% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 186 испитаника (23,2%), док је неслагање забележено код 37 испитаника (4,6%).

Добијени резултати указују да већина испитаника препознаје потребу за већим финансијским улагањима у област судско-медицинских обдукција. Овакви ставови могу се довести у везу са претходно исказаним уверењем да судско-медицинска обдукција има значајне правне, организационе и економске користи, због чега се додатна улагања не посматрају као непотребан трошак, већ као инвестиција у квалитетније функционисање здравственог система. Адекватно финансирање омогућава унапређење материјално-техничких услова рада, набавку савремене опреме, развој лабораторијске дијагностике, као и континуирано стручно усавршавање кадрова који учествују у спровођењу обдукција.

Иако је готово четвртина испитаника заузела неутралан став, доминантно позитивни одговори указују да испитаници препознају потребу за системским јачањем капацитета судско-медицинске службе. Повећање финансијских улагања може допринети не само већем квалитету и доступности судско-медицинских обдукција, већ и унапређењу дијагностичке прецизности, безбедности пацијената, ефикаснијем управљању ризицима и јачању поверења у здравствени систем. Сходно томе, добијени резултати указују да испитаници препознају финансијску подршку судско-медицинским обдукцијама као један од предуслова њиховог даљег развоја и потпунијег остваривања њихове улоге у савременој здравственој пракси.

Табела 22. Судско-медицинска обдукција има значајну економску вредност за здравствени систем.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	6	0,7%
2 – Не слажем се	15	1,9%
3 – Не могу да проценим	197	24,5%
4 – Слажем се	362	45%
5 – У потпуности се слажем	224	27,9%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 22 показују да већина испитаника препознаје значајну економску вредност судско-медицинске обдукције за здравствени систем. Са наведеном тврдњом слаже се 362 испитаника (45,0%), док се 224 испитаника (27,9%) у потпуности слаже, што укупно чини 72,9% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 197 испитаника (24,5%), док је неслагање забележено код 21 испитаника (2,6%).

Добијени резултати указују да испитаници судско-медицинску обдукцију не посматрају искључиво као законску или медицинску обавезу, већ и као поступак који има значајну економску вредност за функционисање здравственог система. Ова вредност огледа се у могућности благовременог утврђивања узрока смрти, смањењу трошкова насталих услед дуготрајних судских поступака, рационалнијем коришћењу расположивих ресурса, као и у стварању услова за унапређење квалитета здравствене заштите. На тај начин, судско-медицинска обдукција доприноси ефикаснијем функционисању здравствених установа и смањењу индиректних економских губитака који могу настати услед дијагностичких грешака, организационих пропуста или правне неизвесности.

Иако је готово четвртина испитаника заузела неутралан став, доминантно позитивни одговори указују да већина препознаје економске користи које судско-медицинска обдукција остварује на нивоу целокупног здравственог система. Посматрана у том контексту, њена вредност не огледа се само у непосредним финансијским ефектима, већ и у дугорочном доприносу безбедности пацијената, унапређењу организације рада, смањењу правних и финансијских ризика и доношењу квалитетнијих стручних и управљачких одлука. Добијени резултати потврђују да испитаници судско-медицинску обдукцију препознају као инвестицију која има значајне економске и друштвене користи за здравствени систем у целини.

Табела 23. Судско-медицинска обдукција доприноси дугорочним финансијским уштедама у здравству.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	7	0,8%
2 – Не слажем се	29	3,6%
3 – Не могу да проценим	229	28,5%
4 – Слажем се	324	40,4%
5 – У потпуности се слажем	215	26,7%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 23 показују да већина испитаника сматра да судско-медицинска обдукција доприноси дугорочним финансијским уштедама у здравству. Са наведеном тврдњом слаже се 324 испитаника (40,4%), док се 215 испитаника (26,7%) у потпуности слаже, што укупно чини 67,1% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 229 испитаника (28,5%), док је неслагање забележено код 36 испитаника (4,4%).

Добијени резултати указују да испитаници препознају дугорочне економске ефекте судско-медицинске обдукције, иако они нису увек непосредно видљиви. Финансијске користи овог поступка не огледају се искључиво у тренутном смањењу трошкова, већ и у спречавању будућих издатака који могу настати услед дијагностичких пропуста, неоснованих судских спорова, одштетних захтева и организационих недостатака. На тај начин, судско-медицинска обдукција представља важан механизам за унапређење ефикасности здравственог система и рационалније управљање јавним ресурсима.

Нешто већи удео неутралних одговора у односу на поједина претходна питања указује да део испитаника није могао са сигурношћу да процени обим дугорочних финансијских ефеката судско-медицинске обдукције. Такав резултат је разумљив, јер се ове користи најчешће испољавају посредно и током дужег временског периода, па их је теже непосредно уочити у свакодневној пракси. Ипак, чињеница да је више од две трећине испитаника препознало њен допринос дугорочним уштедама потврђује да се судско-медицинска обдукција доживљава као стратешки значајна инвестиција, која својим ефектима доприноси економској одрживости, квалитету рада и стабилности здравственог система.

Табела 24. Улагање у развој судско-медицинске обдукције је оправдано.

Степен слагања	Број испитаника	Проценат
1 – Уопште се не слажем	3	0,4%
2 – Не слажем се	14	1,7%
3 – Не могу да проценим	78	9,7%
4 – Слажем се	355	44,2%
5 – У потпуности се слажем	354	44%
Укупно	804	100,0%

Подаци приказани у Табели 24 показују да испитаници у изузетно великој мери сматрају да је улагање у развој судско-медицинске обдукције оправдано. Са наведеном тврдњом слаже се 355 испитаника (44,2%), док се 354 испитаника (44,0%) у потпуности слаже, што укупно чини 88,2% позитивних одговора. Неутралан став исказало је 78 испитаника (9,7%), док је неслагање забележено код свега 17 испитаника (2,1%).

Овако висок степен сагласности представља један од најубедљивијих резултата целокупног истраживања и указује на готово јединствен став испитаника да је даљи развој судско-медицинске обдукције од значаја за здравствени систем. Добијени резултати показују да испитаници препознају вишеструке користи које овај поступак остварује – од унапређења квалитета здравствене заштите, откривања дијагностичких грешака и стручног усавршавања здравствених радника, до смањења правних, организационих и финансијских ризика. Управо због таквог вишедимензионалног значаја, улагање у развој судско-медицинске обдукције посматра се као инвестиција у безбеднији, ефикаснији и квалитетнији здравствени систем.

Позитивни ставови испитаника указују и на потребу да се обезбеде адекватни услови за даљи развој судско-медицинске делатности, кроз савременију опрему, унапређење инфраструктуре, јачање кадровских капацитета и континуирано стручно усавршавање. Истовремено, резултати упућују на значај интеграције судско-медицинских сазнања у процесе управљања квалитетом, креирања здравствених политика и планирања развоја здравственог система.

Посматрано у целини, добијени резултати потврђују да испитаници судско-медицинску обдукцију не доживљавају само као законску или стручну обавезу, већ као значајан ресурс чији развој доноси вишеструке користи за пацијенте, здравствене раднике, здравствене установе и друштво у целини. Стога се улагање у њен даљи развој може сматрати оправданим стратешким опредељењем које доприноси одрживости, квалитету и безбедности здравственог система.

Анализа резултата који се односе на **економску оправданост** судско-медицинске обдукције показује да испитаници у великој мери препознају њен значај као инвестиције која доноси вишеструке користи здравственом систему. Добијени резултати указују да се вредност судско-медицинске обдукције не огледа искључиво у непосредним медицинским или правним ефектима, већ и у њеном доприносу економској одрживости, рационалнијем коришћењу ресурса и дугорочном унапређењу функционисања здравственог система.

Највећи степен сагласности забележен је код тврдње да је улагање у развој судско-медицинске обдукције оправдано, са чак 88,2% позитивних одговора. Висок ниво сагласности забележен је и код става да судско-медицинска обдукција има значајну економску вредност за здравствени систем (72,8%), као и код тврдње да је потребно повећати финансијска средства за њено спровођење (72,2%). Такође, већина испитаника сматра да судско-медицинска обдукција доприноси дугорочним финансијским уштедама у здравству (67,1%) и да њене користи превазилазе трошкове њеног спровођења (61,7%).

Иако је код појединих тврдњи забележен нешто већи број неутралних одговора, што указује да процена економских ефеката судско-медицинске обдукције представља сложено питање, доминантно позитивни ставови испитаника јасно потврђују да се она не доживљава као додатни финансијски терет, већ као оправдано и дугорочно исплативо улагање. Економски ефекти обдукције огледају се не само у могућности смањења трошкова судских спорова и одштетних захтева, већ и у унапређењу квалитета здравствене заштите, ефикаснијем управљању организационим ризицима и рационалнијем коришћењу расположивих ресурса.

Посматрани у целини, добијени резултати показују да испитаници препознају судско-медицинску обдукцију као поступак који има стратешки значај за здравствени систем. Њене користи превазилазе непосредне трошкове спровођења и обухватају медицинске, правне, организационе и економске аспекте, због чега се улагање у њен развој препознаје као оправдан предуслов за унапређење квалитета, безбедности и одрживости здравствене заштите.

На основу добијених резултата може се закључити да ставови испитаника подржавају четврту хипотезу истраживања, према којој економски ефекти судско-медицинске обдукције оправдавају трошкове њеног спровођења у здравственом систему.

5.5. Дискусија

Судско-медицинска обдукција представља сложен и вишедимензионалан поступак чији значај превазилази њену основну медицинску функцију утврђивања узрока смрти. У савременом здравственом систему, у којем су квалитет здравствене заштите, безбедност пацијената и управљање ризицима постали једни од основних приоритета, обдукција представља значајан инструмент за објективну анализу неповољних исхода и унапређење рада здравствених установа.

Резултати овог истраживања показали су висок степен сагласности испитаника о значају судско-медицинске обдукције у различитим аспектима управљања ризицима. Испитаници су препознали њену улогу у смањењу правних ризика, рационалнијем коришћењу финансијских ресурса, унапређењу организационих процеса и оправданости даљег улагања у развој ове области.

Добијени резултати указују да се судско-медицинска обдукција у професионалној јавности све мање посматра искључиво као поступак који се спроводи након сумњивих или нејасних смртних исхода, а све више као механизам контроле квалитета и извор важних информација за унапређење здравственог система. Њена вредност огледа се у могућности да идентификује недостатке у дијагностичком и терапијском процесу, укаже на потенцијалне системске проблеме и омогући примену превентивних мера.

Посебан значај добијених резултата огледа се у чињеници да је истраживање обухватило испитанике различитих професионалних профила. Укључивање лекара судске медицине, патолога, клиничара, правника и представника менаџмента здравствених установа омогућило је сагледавање судско-медицинске обдукције из више различитих перспектива. Оваква мултидисциплинарна природа обдукције додатно потврђује њен значај у систему управљања ризицима.

Судско-медицинска обдукција као инструмент смањења правних ризика

Правни ризици представљају један од најзначајнијих изазова са којима се суочавају савремене здравствене установе. Повећање броја захтева за накнаду штете, сложеност медицинских поступака и све већа информисаност пацијената довели су до потребе за механизмима који омогућавају објективно утврђивање чињеница у случајевима спорних медицинских исхода. У том контексту, судско-медицинска обдукција има посебан значај јер обезбеђује стручну и независну анализу узрока смрти, чиме доприноси разјашњењу околности које су довеле до неповољног исхода.

Резултати овог истраживања показали су да испитаници препознају судско-медицинску обдукцију као важан инструмент за смањење правне несигурности у

здравственим установама. Овакав став може се објаснити чињеницом да обдукциони налаз представља објективан медицински доказ који може потврдити постојање или одсуство пропуста у поступању здравствених радника. На тај начин, обдукција не служи само за утврђивање евентуалне одговорности, већ и за заштиту здравствених радника од неоснованих оптужби.

Посебно је значајна улога судско-медицинске обдукције у успостављању равнотеже између права пацијената и заштите професионалног интегритета здравствених радника. У ситуацијама када постоји сумња на лекарску грешку или несавесно лечење, обдукција омогућава да се одлуке не заснивају на претпоставкама, већ на објективним медицинским чињеницама. Тиме се доприноси већој правној сигурности свих учесника у здравственом систему.

Поред индивидуалне заштите лекара и пацијената, значај обдукције огледа се и у унапређењу транспарентности рада здравствених установа. Анализа узрока неповољних исхода омогућава идентификацију могућих слабости у организацији рада, дијагностичким поступцима или примени протокола. На тај начин, правна функција обдукције повезује се са превентивном функцијом, јер добијена сазнања могу бити основа за увођење мера које ће смањити могућност поновног настанка сличних ситуација.

Добијени резултати истраживања потврђују да судско-медицинска обдукција има значајну улогу у управљању правним ризицима, али њена вредност није само у решавању већ насталих спорова. Њен већи значај огледа се у превенцији, унапређењу система контроле и стварању здравственог окружења у којем се одлуке доносе на основу проверљивих и научно утемељених чињеница.

Финансијски и економски аспекти примене судско-медицинске обдукције

Управљање финансијским ризицима представља значајан сегмент функционисања здравствених установа, посебно у условима све сложенијих здравствених процедура и повећаних захтева за одговорношћу и квалитетом пружених услуга. Трошкови који могу настати услед судских спорова, одштетних захтева, додатних дијагностичких поступака или организационих пропуста могу представљати значајно оптерећење за здравствени систем. У том контексту, судско-медицинска обдукција може се посматрати као механизам који, поред медицинског и правног значаја, има и важну економску функцију.

Резултати овог истраживања показали су да испитаници у великој мери препознају економску вредност судско-медицинске обдукције. Овакви ставови указују на то да се обдукција не посматра искључиво као трошак који настаје након смртог исхода, већ као

поступак који може допринети рационалнијем управљању ресурсима и спречавању потенцијално већих финансијских последица.

Посебан значај има чињеница да обдукциони налази могу допринети разјашњењу узрока неповољних исхода и смањењу неизвесности у ситуацијама када постоји могућност покретања судских поступака. Благовремено и објективно утврђивање чињеница може спречити дуготрајне правне процесе, смањити могућност неоснованих одштетних захтева и омогућити ефикасније коришћење финансијских средстава здравствених установа.

Ипак, економску вредност судско-медицинске обдукције не треба посматрати само кроз директну финансијску уштеду. Њен значај се огледа и у индиректним ефектима, као што су унапређење квалитета рада, смањење понављања грешака, побољшање организационих процедура и развој система превенције ризика. На овај начин, средства уложена у обдукциону делатност могу се посматрати као улагање у безбедност пацијената и стабилност здравственог система.

Добијени резултати такође указују на препознавање потребе за додатним улагањем у развој судско-медицинске обдукције. Овакав став испитаника може се повезати са чињеницом да одговарајући услови за спровођење обдукција, доступност савремених дијагностичких метода и адекватна организација служби представљају предуслов за остваривање њихове пуне вредности.

Сагледавајући све наведено, може се закључити да економски значај судско-медицинске обдукције превазилази оквире непосредних трошкова њеног спровођења. Она представља један од механизма којима здравствени систем може унапредити контролу ризика, смањити могуће финансијске последице неповољних догађаја и обезбедити рационалније управљање ресурсима.

Улога судско-медицинске обдукције у унапређењу квалитета здравствене заштите и организационих процеса

Квалитет здравствене заштите подразумева континуирано праћење, анализу и унапређење свих процеса који утичу на безбедност пацијената и ефикасност рада здравствених установа. У том смислу, судско-медицинска обдукција представља значајан извор информација који омогућава објективну процену медицинских поступака и идентификацију потенцијалних слабости у систему пружања здравствене заштите.

Резултати овог истраживања показали су висок степен сагласности испитаника у погледу значаја обдукционих налаза за унапређење квалитета рада здравствених установа. Овакви резултати указују на то да стручна јавност препознаје обдукцију као важан

инструмент за анализу неповољних исхода и извор сазнања који може допринети побољшању будуће медицинске праксе.

Једна од најзначајнијих улога судско-медицинске обдукције огледа се у могућности откривања дијагностичких неслагања и грешака. Поређењем клиничких налаза, постављених дијагноза и обдукционих резултата могуће је утврдити да ли су постојале пропуштене могућности за правовремено препознавање болести или примену одговарајућег лечења. Оваква анализа има посебан значај јер њен циљ није само утврђивање одговорности, већ пре свега спречавање понављања сличних пропуста у будућности.

Поред дијагностичке контроле, обдукциони налази имају значајну едукативну вредност. Они представљају драгоцен извор информација за здравствене раднике јер омогућавају повезивање клиничких знања са стварним патолошким променама и исходима лечења. На овај начин, судско-медицинска обдукција доприноси стручном усавршавању, развоју критичког размишљања и унапређењу професионалних компетенција здравствених радника.

Значајан аспект организационе улоге обдукције односи се и на могућност унапређења клиничких протокола и процедура. Сазнања добијена анализом узрока неповољних исхода могу указати на потребу за изменом постојећих начина рада, побољшањем комуникације између различитих служби и увођењем додатних мера контроле квалитета.

У савременом приступу управљању здравственим ризицима, важно је развијати културу безбедности пацијената у којој се грешке и неповољни исходи анализирају са циљем унапређења система, а не искључиво утврђивања појединачне одговорности. Судско-медицинска обдукција у том процесу има значајну улогу јер обезбеђује објективне податке неопходне за доношење одлука заснованих на доказима.

На основу добијених резултата може се закључити да судско-медицинска обдукција представља важан инструмент за смањење организационих ризика у здравственим установама. Њена вредност огледа се у способности да претвори појединачне неповољне догађаје у извор знања који доприноси развоју квалитетнијег, безбеднијег и ефикаснијег здравственог система.

Ограничења истраживања и могућности за будућа истраживања

Приликом тумачења резултата овог истраживања потребно је узети у обзир одређена ограничења која произилазе из примењене методологије. Истраживање је засновано на анализи ставова и процена испитаника различитих професионалних профила, што омогућава сагледавање перцепције значаја судско-медицинске обдукције у управљању

ризикима, али не представља директно мерење стварних правних, финансијских и организационих ефеката њене примене.

Једно од ограничења односи се на чињеницу да су економски аспекти судско-медицинске обдукције процењивани кроз ставове испитаника, а не кроз анализу конкретних финансијских показатеља, као што су стварни трошкови обдукционих поступака, број судских спорова, висина одштетних захтева или остварене уштеде у здравственим установама. Будућа истраживања могла би додатно обухватити анализу економских података и упоредне студије које би омогућиле прецизнију процену финансијских ефеката.

Такође, иако је истраживање обухватило испитанике различитих стручних профила, будућа истраживања могла би бити проширена на већи број здравствених установа и различите нивое здравствене заштите. На тај начин било би могуће утврдити да ли постоје разлике у ставовима између различитих професионалних група и организационих структура.

Посебно значајан правац будућих истраживања представља анализа повезаности обдукционих налаза са конкретним променама у клиничкој пракси. Праћење увођења нових процедура, измена протокола и смањења поновљених неповољних исхода могло би додатно потврдити улогу судско-медицинске обдукције као инструмента унапређења квалитета здравствене заштите.

Имајући у виду добијене резултате, може се закључити да постоји потреба за даљим развојем истраживања која ће комбиновати ставове стручњака са објективним показатељима функционисања здравственог система. Такав приступ омогућио би свеобухватнију процену значаја судско-медицинске обдукције и њеног места у савременом систему управљања ризицима.

6. ЗАКЉУЧАК

Судско-медицинска обдукција представља један од најзначајнијих поступака у области судске медицине, чији значај превазилази њену основну дијагностичку и форензичку функцију. Иако се традиционално везује за утврђивање узрока смрти у случајевима насилних, сумњивих и нејасних смртних исхода, савремени приступ судској медицини указује на њену много ширу улогу у систему здравствене заштите, правосуђу и управљању ризицима у здравственим установама.

На основу спроведеног емпиријског истраживања и анализе добијених резултата могу се издвојити закључци који указују на значај судско-медицинске обдукције у систему управљања ризицима у здравственим установама. Резултати истраживања показују да испитаници препознају вишеструку улогу судско-медицинске обдукције, која превазилази њену основну функцију утврђивања узрока смрти и представља значајан инструмент унапређења правне сигурности, финансијске стабилности и квалитета организације рада здравственог система.

У области правних ризика, добијени резултати показују да већина испитаника сматра да судско-медицинска обдукција доприноси утврђивању објективног чињеничног стања, заштити права пацијената и њихових породица, као и повећању правне сигурности здравствених радника и установа. Посебно је значајно што испитаници препознају обдукционе налазе као важан извор медицинских чињеница који може допринети смањењу нејасноћа у случајевима спорних медицинских исхода и смањити ризик од неоправданих судских поступака.

Анализа ставова испитаника у делу који се односи на финансијске ефекте показала је да се судско-медицинска обдукција не посматра искључиво као трошак, већ као поступак који може имати позитивне економске последице за здравствени систем. Испитаници су у великој мери препознали њен значај у смањењу потенцијалних трошкова судских спорова, рационалнијем коришћењу финансијских ресурса и спречавању непотребних издатака који могу настати услед неутврђених узрока неповољних медицинских исхода.

Резултати који се односе на организационе ризике указују на то да испитаници судско-медицинску обдукцију виде као важан механизам контроле квалитета и унапређења рада здравствених установа. Висок степен сагласности забележен је код тврдњи које се односе на откривање дијагностичких грешака, унапређење клиничких протокола, едукацију здравствених радника и развој система учења из неповољних исхода. На овај начин, обдукција се препознаје као инструмент који омогућава анализу постојећих недостатака и примену мера које могу спречити понављање сличних случајева у будућности.

У делу који се односи на економску оправданост, резултати су показали да испитаници у великој мери подржавају даље улагање у развој судско-медицинске обдукције. Већина учесника истраживања сматра да користи обдукције превазилазе трошкове њеног спровођења и да она представља оправдано улагање у безбедност пацијената, правну сигурност здравствених радника и ефикасније функционисање здравственог система.

Сагледавањем свих резултата у целини може се закључити да ставови испитаника подржавају основну претпоставку истраживања да судско-медицинска обдукција има значајну улогу у управљању ризицима у здравственим установама. Она представља механизам који повезује медицинску анализу, правну заштиту, економску рационалност и организационо унапређење система здравствене заштите.

На основу добијених резултата може се закључити да су постављене хипотезе истраживања потврђене. Судско-медицинска обдукција препозната је као значајан инструмент за смањење правних, финансијских и организационих ризика, као и као поступак чији економски ефекти оправдавају улагања неопходна за њено спровођење и развој.

7. ЛИТЕРАТУРА

1. Gordon LG, Elliott TM, Marsden T, Ellwood DA, Khong TY, Sexton J, et al. Healthcare costs of investigations for stillbirth from a population-based study in Australia. *Aust Heal Rev.* 2021;45(6):735–744. doi: 10.1071/AH20291
2. Martín-Cazorla F, Ramos-Medina V, Rubio-Lamia L, Santos-Amaya I, Jódar-Sánchez F. How much does a forensic autopsy cost in Spain? *Forensic Sci Med Pathol.* 2023 Sep;19(3):325-334. doi: 10.1007/s12024-022-00534-w.
3. Rutty GN, Duerden RM, Carter N, Clark JC. Are coroners' necropsies necessary? A prospective study examining whether a "view and grant" system of death certification could be introduced into England and Wales. *J Clin Pathol.* 2001 Apr;54(4):279-84. doi: 10.1136/jcp.54.4.279.
4. van den Tweel JG, Wittekind C. The medical autopsy as quality assurance tool in clinical medicine: dreams and realities. *Virchows Arch.* 2016 Jan;468(1):75-81. doi: 10.1007/s00428-015-1833-5.
5. D'Souza DH, Pant S, Menezes RG. Forensic medicine experts' opinion on medico-legal autopsies in hospital deaths: a questionnaire survey. *Med Sci Law.* 2013 Oct;53(4):203-7. doi: 10.1177/0025802412473597.
6. Hagestuen PO, Aase S. The organization and value of autopsies. *Tidsskr Nor Lægeforen.* 2012;132:152–154. doi: 10.4045/tidsskr.10.1393.
7. Eng HM, Bie RB, Skjulsvik AJ, Pedersen AG, Alfsen GC. The quality of medical autopsy reports. *Tidsskr Nor Lægeforen.* 2021 Aug 16;141(11). English, Norwegian. doi: 10.4045/tidsskr.20.1000. PMID: 34423952.
8. Buja LM, Barth RF, Krueger GR, Brodsky SV, Hunter RL. The Importance of the Autopsy in Medicine: Perspectives of Pathology Colleagues. *Acad Pathol.* 2019 Mar 10;6:2374289519834041. doi: 10.1177/2374289519834041.
9. Tóth C. A boncolások szerepe a XXI. század medicinájában [The role of autopsies in 21st century medicine]. *Orv Hetil.* 2010 Mar 28;151(13):542-6. Hungarian. doi: 10.1556/OH.2010.28837.

10. Bamber AR, Quince TA. The value of postmortem experience in undergraduate medical education: current perspectives. *Adv Med Educ Pract.* 2015 Mar 11;6:159-70. doi: 10.2147/AMEP.S46669.
11. Burton JL, Underwood J. Clinical, educational, and epidemiological value of autopsy. *Lancet.* 2007 Apr 28;369(9571):1471-1480. doi: 10.1016/S0140-6736(07)60376-6. PMID: 17467518.
12. Rosendahl A, Mjörnheim B, Eriksson LC. Autopsies and quality of cause of death diagnoses. *SAGE Open Med.* 2021 Aug 4;9:20503121211037169. doi: 10.1177/20503121211037169.
13. Bove KE, Iery C; Autopsy Committee, College of American Pathologists. The role of the autopsy in medical malpractice cases, I: a review of 99 appeals court decisions. *Arch Pathol Lab Med.* 2002 Sep;126(9):1023-31. doi: 10.5858/2002-126-1023-TROTAI.
14. O'Brien MM. The role of the autopsy in medical malpractice cases, I and II. *Arch Pathol Lab Med.* 2003 Apr;127(4):404; author reply 404-5. doi: 10.5858/2003-127-0404b-TROTAI.
15. Humez S, Delteil C, Maurage CA, Torrents J, Capuani C, Tuchtan L, Piercecchi MD. Does the medical autopsy still have a place in the current diagnostic process? A 6-year retrospective study in two French University hospitals. *Forensic Sci Med Pathol.* 2019 Nov 9. doi: 10.1007/s12024-019-00170-x.
16. Zakonik o krivičnom postupku, „Službeni glasnik RS“, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – odluka US i 62/2021 – odluka US.
17. Zakon o zdravstvenoj zaštiti, „Službeni glasnik RS“, br. 25/2019, 92/2023 – autentično tumačenje i 29/2025 – odluka US.
18. Becas D, Adriansen A, Baccino E, Peyron PA. Autopsies judiciaires et expertises anatomopathologiques complémentaires : état des pratiques sur le ressort de la cour d'appel de Montpellier. Étude rétrospective de 630 autopsies [Forensic autopsies and pathological examination: Current practice in Montpellier's jurisdiction. A retrospective study of 630 autopsies]. *Ann Pathol.* 2022 Oct;42(5):412-423. French. doi: 10.1016/j.annpat.2021.11.002.
19. Parmar PB, Rathod GB, Bansal P, Yadukul S, Bansal AK. Utility of inquest and medico-legal autopsy in community deaths at tertiary care hospital of India. *J Family Med Prim Care.* 2022 May;11(5):2090-2093. doi: 10.4103/jfmpe.jfmpe_1813_21. Epub 2022 May 14. PMID: 35800523; PMCID: PMC9254770.
20. Turnbull A, Osborn M, Nicholas N. Hospital autopsy: endangered or extinct? *J Clin Pathol.* 2015;68(8):601–604. doi: 10.1136/jclinpath-2014-202700.

21. García MD, Arnaldos MI, Lago V, Ramírez M, Ubero N, Prieto J, Presa JJ, Luna A. The paradigm of interdisciplinarity in forensic investigation. A case in Southeastern Spain. *Leg Med (Tokyo)*. 2021 Feb;48:101817. doi: 10.1016/j.legalmed.2020.101817.
22. Gleich S, Schweitzer S, Viehöver S. Gravierende Fehler bei der Leichenschau Bad mistakes in external examination: avoiding legal consequences. *MMW Fortschr Med*. 2016 Jun 9;158(11):49-52. German. doi: 10.1007/s15006-016-8382-y.
23. Cecchetto G, Bajanowski T, Cecchi R, et al. Back to the future—Part 1. The medico-legal autopsy from ancient civilization to the post-genomic era. *Int J Legal Med*. 2017;131:1069–1083.
24. Khan MA, Verma M. Benefits and Future of Clinical Autopsy: A Literature Review. *Cureus*. 2025 Sep 28;17(9):e93412. doi: 10.7759/cureus.93412.
25. Fornès P, Callon D. L'autopsie : indispensable pour la connaissance et la prévention de la mort subite cardiaque [Autopsies are essential for a better knowledge and prevention of sudden cardiac death]. *Ann Pathol*. 2021 Feb;41(1):85-96. French. doi: 10.1016/j.annpat.2020.09.008.
26. Alfsen GC, Mæhlen J. The value of autopsies for determining the cause of death. *Tidsskr Nor Laegeforen*. 2012 Jan 24;132(2):147-51. English, Norwegian. doi: 10.4045/tidsskr.11.0427.
27. Cirielli V, Bortolotti F, Cima L, De Battisti Z, Del Balzo G, De Salvia A, Laposata C, Raniero D, Vermiglio E, Portas M, Rodegher P, Ghimenton C, Martignoni G, Eccher A, Narayanasamy M, Vergine M, Turrina S, Tagliaro F, De Leo D, Brunelli M. Consultation between forensic and clinical pathologists for histopathology examination after forensic autopsy. *Med Sci Law*. 2021 Jan;61(1_suppl):25-35. doi: 10.1177/0025802420965763.
28. Frost J, Slørdal L, Vege Å, Nordrum IS. Forensic autopsies in a naturalistic setting in Norway: autopsy rates and toxicological findings. *Forensic Sci Int*. 2012 Nov 30;223(1-3):353-8. doi: 10.1016/j.forsciint.2012.10.023.
29. Ylijoki-Sørensen S, Boldsen JL, Lalu K, Sajantila A, Baandrup U, Boel LWT, et al. Cost-consequence analysis of cause of death investigation in Finland and in Denmark. *Forensic Sci Int*. 2014; 245:133–142. doi: 10.1016/j.forsciint.2014.10.032.
30. Alfsen GC, Gulczyński J, Kholová I, Latten B, Martinez J, Metzger M, Michaud K, Pontinha CM, Rakislova N, Rotman S, Varga Z, Wassilew K, Zinserling V; Working group Autopsy Pathology, European Society of Pathology. Code of practice for medical autopsies: a minimum standard position paper for pathology departments performing medical (hospital) autopsies in adults. *Virchows Arch*. 2022 Mar;480(3):509-517. doi: 10.1007/s00428-021-03242-y. Epub 2021 Dec 10.

31. Horowitz RE, Naritoku WY. The autopsy as a performance measure and teaching tool. *Hum Pathol.* 2007 May;38(5):688-695. doi: 10.1016/j.humpath.2007.01.001.
32. Rotman S, Zaugg T, Bart P-A. The role of medical autopsies as a quality control of patient management in internal medicine units. *Rev Med Suisse.* 2016;12:2015–2019.
33. Brinkmann B. Fehlleistungen bei der Leichenschau in der Bundesrepublik Deutschland. Ergebnisse einer multizentrischen Studie (II) [Errors in autopsy in Germany. Results of a multicenter study (II)]. *Arch Kriminol.* 1997 Mar-Apr;199(3-4):65-74. German.
34. Scandoni R, Fedeli P, Cannovo N, Cingolani M. The "Magnificent Seven Errors" in Forensic Autopsy Practice: The Italian Context. *Acad Forensic Pathol.* 2021 Dec;11(4):208-214. doi: 10.1177/19253621211056191.
35. Atreya A, Shrestha S, Bhusal M, Menezes RG. The medico-legal death investigation system in Nepal. *Med Leg J.* 2025 Mar;93(1_suppl):86-90. doi: 10.1177/00258172231178411.
36. Capuani C, Guilbeau-Frugier C, Dedouit F, Rougé D, Delisle MB, Telmon N. Implication des médecins légistes dans l'autopsie médicale : l'expérience toulousaine [Forensic scientist's implication regarding medical autopsies: experience in a French university hospital (CHU Toulouse)]. *Ann Pathol.* 2013 Apr;33(2):87-92. French. doi: 10.1016/j.annpat.2013.02.009.
37. Zarbo RJ, Baker PB, Howanitz PJ. The autopsy as a performance measurement tool--diagnostic discrepancies and unresolved clinical questions: a College of American Pathologists Q-Probes study of 2479 autopsies from 248 institutions. *Arch Pathol Lab Med.* 1999 Mar;123(3):191-8. doi: 10.5858/1999-123-0191-TAAAPM.
38. Marshall HS, Milikowski C. Comparison of Clinical Diagnoses and Autopsy Findings: Six-Year Retrospective Study. *Arch Pathol Lab Med.* 2017 Sep;141(9):1262-1266. doi: 10.5858/arpa.2016-0488-OA.
39. Straka U, Krajčovič J, Janík M, Rybářová V, Sivulič R, Jurášeková P, Novomeský F. Autopsy: the benefits for medicine and society throughout history. *Soud Lek.* 2024;69(3):30-33. English.
40. Roulson J, Benbow EW, Hasleton PS. Discrepancies between clinical and autopsy diagnosis and the value of post mortem histology; a meta-analysis and review. *Histopathology.* 2005 Dec;47(6):551-9. doi: 10.1111/j.1365-2559.2005.02243.x.
41. Fronczek J, Hollingbury F, Biggs M, Rutty G. The role of histology in forensic autopsies: is histological examination always necessary to determine a cause of death? *Forensic Sci Med Pathol.* 2014 Mar;10(1):39-43. doi: 10.1007/s12024-013-9496-5.

42. De-Giorgio F, Vetrugno G. Is histological examination always necessary to determine a cause of death? Of course it is! *Forensic Sci Med Pathol*. 2014 Sep;10(3):477-8. doi: 10.1007/s12024-014-9543-x.
43. Alfsen GC. Medical autopsies after deaths outside hospital. *Tidsskr Nor Laegeforen*. 2013 Apr 9;133(7):756-9. English, Norwegian. doi: 10.4045/tidsskr.12.1081.
44. Singh D, Tiwari RC, Kumar A, Bhute AR, Meshram RP, Dikshit M, Sharma VB, Mittal B. A Comprehensive Review of Pathological Examination in Forensic Medicine: Past, Present, and Future. *Cureus*. 2022 Mar 1;14(3):e22740. doi: 10.7759/cureus.22740.
45. Lynge TH, Albert CM, Basso C, Garcia R, Krahn AD, Semsarian C, Sheppard MN, Behr ER, Tfelt-Hansen J. Autopsy of all young sudden death cases is important to increase survival in family members left behind. *Europace*. 2024 Jun 3;26(6):euae128. doi: 10.1093/europace/euae128.